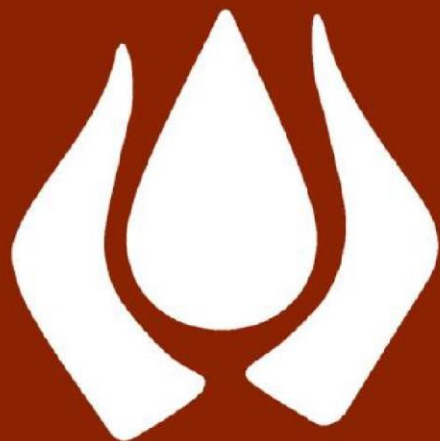

BASISSCHOOL

TILIANDER

WERKEND VANUIT ANTROPOSOFIE

SCHOOLGIDS

2024-2025

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. De Vrije School Pedagogiek.....	4
1.1. Onze uitgangspunten.....	4
1.2. De kwaliteit van de school	8
2. Uitgangspunten van de Vrije School Pedagogiek.....	9
2.1. De ontwikkelingsfasen van het kind.....	9
2.2. Visie op onderwijs.....	9
2.3. Doelstellingen van het onderwijs.....	10
2.4. Van 0 tot 7 jaar: de baby, peuter, kleuter	12
2.4.1. Beschrijving van de ontwikkelingsfase	12
2.4.2. De kleuterschool	13
2.5. Van 7 tot 14 jaar: Het lagere schoolkind	17
2.5.1. Beschrijving van de ontwikkelingsfase	17
2.5.2. De lagere school	18
2.6. Van 14 tot 21 jaar: De puberteit en adolescentie.....	27
2.7. Religie en jaarfeesten	28
2.8. Beleid t.a.v. ICT	30
3. Passend Onderwijs.....	33
3.1. Inleiding	33
3.2. Het leerlingvolgsysteem.....	33
3.3. Het Zorgteam.....	34
3.4. De kinderbespreking.....	35
3.5. Toetsen en evalueren	35
3.5.1 Testen en toetsen op onze school.....	35
3.7. Speciale ondersteuning voor het jonge kind	37
3.8. Ouderbezoek, ouderavonden	37
3.9 Rapportage	38
3.10 Plein013.....	39
3.10.1 Passend onderwijs op onze school.....	39
3.10.2 Wat is Passend onderwijs?.....	39
3.10.3 Wat kan de school bieden?	40
3.10.4 Samen met ouders.....	40
3.10.5 Naar een andere school	40
3.10.6 Toelaatbaarheidsverklaring.....	41
3.10.7 Ondersteuning door het samenwerkingsverband	41

3.10.8 Aanmelden door ouders	41
3.10.9 Bezwaar maken.....	41
4. Peronniek	42
4.1. Peronniek	42
4.2. Uitgangspunten	42
4.3. Integratie	43
5. Ouders	44
5.1. De klassenouders.....	44
5.2. Ouderraad	44
5.3. Medezeggenschapsraad	44
6. School-organisatie	45
6.1 De beleidsorganen van de school	45
6.2 Projectleiders.....	45
7. Ouderschenkingen / De Stichting vrienden van Pallas.....	47
8. Peuterspeelkamer "Windekind"	50
9. Buitenschoolse Opvang.....	52
10. Basisschool Tiliander in breder verband	53
10.1 Stichting Pallas	53
10.2 Vereniging van vrijescholen.	59
10.3 Begeleidingsdienst voor vrijescholen	59
10.4 Stichting voor Rudolf Steinerpedagogie	60
10.5 Vereniging voor Vrije Opvoedkunst (VOK)	61
10.6 Hogeschool Helicon Leiden	62
10.7 Jeugdgezondheidszorg GGD Midden-Brabant.....	62
11. Praktische zaken en schoolregels	63
13. Pestprotocol	72
14. Protocol Leerlingenvervoer en Veiligheid	78
15. Hoofdluisprotocol	80
16. Klachtenregeling	81
17. Schorsing en verwijdering van leerlingen	87
18. Sociaal Veiligheidsplan	90

Voorwoord

Voor u ligt de "*Schoolgids van Basisschool Tiliander*".

Deze schoolgids wordt, na vaststelling door het bevoegd gezag (bestuur) en de medezeggenschapsraad, gepubliceerd op de website van de school waar ouders dan wel verzorgers deze kunnen inzien.

In deze gids vindt u informatie over uitgangspunten, doelstellingen, werkwijze, middelen en resultaten van ons onderwijs.

Ook wordt uitgebreid ingegaan op de manier waarop wij de ondersteuning voor het jonge kind en voor de leerling met specifieke ondersteuningsbehoefte gestalte geven.

De schoolgids kan bovendien bijdragen aan het krijgen van inzicht in de schoolorganisatie. U vindt een overzicht en beschrijving van diverse schoolorganen, de rol van de ouders binnen de school, van allerlei praktische zaken en regels.

De schoolgids is bedoeld voor ouders die hun kinderen al op onze school hebben én voor ouders die belangstelling hebben voor onze school. Wellicht kan deze schoolgids concreet bijdragen aan het gesprek tussen leraar en (aankomende) ouders.

De schoolgids is opgebouwd uit twee delen:

In het **eerste deel** vindt u bovengenoemde informatie. Dit gedeelte zal doorgaans ongewijzigd blijven.

Het **tweede gedeelte**, in de vorm van een bijlage, de informatiekalender, bevat alle jaarlijks wijzigende informatie, zoals schooltijden, vakantierooster, namenlijst.

In het eerste, vaste deel zal voor namen van contactpersonen e.d. steeds verwezen worden naar de informatiekalender.

We hopen dat deze schoolgids u zal helpen een goed beeld te krijgen van het onderwijs aan onze school en dat het tevens een wegwijzer kan zijn in de organisatie en in de praktijk van alle dag.

1. De Vrije School Pedagogiek

1.1. Onze uitgangspunten

Missie

In onze school staat de ontwikkeling van het gehele kind centraal zodat het zich een weg kan vinden in een mondiale, zich veranderende samenleving.

Visie

Basisschool Tiliander laat zich inspireren door het antroposofisch mensbeeld. Vanuit dit mensbeeld is het belangrijkste doel voor de school de leerlingen te helpen en te begeleiden in hun proces van volwassenwording.

Daarnaast is het van belang dat wij onze eigen Tiliander-identiteit uitdragen binnen de Pallasscholen. Onze cultuur van openheid en willen leren van elkaar willen we behouden, versterken en uitdragen. Dit doen wij onder de naam: basisschool Tiliander. Wij gebruiken sinds augustus 2012 niet meer de naam 'vrijeschool'. In de praktijk bleek namelijk dat het woord 'vrije' veel verwarring opriep, bij ouders en buitenstaanders. Om onze grondslag te duiden gebruiken wij de toevoeging 'werkend vanuit antroposofie'.

Diversiteit en inclusiviteit

De Vereniging van vrijescholen zet zich in voor het toegankelijk maken van vrijeschoolonderwijs en voor gelijke kansen voor iedereen. Ongeacht leeftijd, burgerlijke staat, gezinssamenstelling, sociaaleconomische achtergrond, afkomst, gender en seksuele geaardheid (LHBTQI+), levensbeschouwing/religieuze overtuiging, culturele achtergrond, fysieke kenmerken en geestelijke/lichamelijke beperkingen.

Wij omarmen bovenstaand standpunt van de Vereniging van vrijescholen en hebben dit omschreven in onze eigen diversiteitscode:

Diversiteitscode Basisschool Tiliander

Op onze school is iedereen welkom. Wij staan open voor kinderen, ouders / verzorgers en medewerkers van alle achtergronden. Wij geloven in de kracht van diversiteit. We laten onze leerlingen zoveel mogelijk kennismaken met de veelkleurigheid van onze samenleving. Zo kunnen ze zich ontwikkelen tot onderzoekende, wereldwijze en zelfbewuste volwassenen, die vanuit gelijkwaardigheid samenleven.

Basisschool Tiliander staat voor gelijke kansen voor iedereen en spreekt zich uit tegen discriminatie op welke grond dan ook. We laten deze uitgangspunten doorklinken in de vormgeving van de dagelijkse onderwijspraktijk, bijvoorbeeld in de vertelstof, de viering van de jaarfeesten, de keuze van leermiddelen, materiaalgebruik en de inrichting van de school.

Kerdoel 1: Wij willen een veilige, inspirerende, open en lerende cultuur waarborgen en uitbouwen!

Dit willen wij met elkaar doen: leerkrachten en ouders en leerlingen. We willen een cultuur ontwikkelen die mensen de gelegenheid geeft te zien wat wij koesteren. Wij willen informatie geven over ons onderwijs en mogelijkheden geven tot studie en zelfreflectie. We willen het vrijeschoolonderwijs op lokaal niveau promoten. Daarvoor zullen we de ingeslagen weg bewandelen die uitgaat van openheid en de wil om te

leren. Van elkaar en van anderen. We zoeken aansluiting bij collega scholen en lokale instanties.

Kerdoel 2: De lesstof is ontwikkelingsstof

De lesinhoud in de verschillende leerjaren is gebaseerd op de ontwikkelingsfasen van het kind. Op basisschool Tiliander wordt aangesloten bij de *ontwikkelingsfase van het kind*. De ervaringsstof en de leerstof voor leerlingen wordt tot ontwikkelingsstof voor de opgroeiende mens. Begeleiding van jonge kinderen vraagt niet alleen een andere ervaringsstof en methodiek van activiteiten, maar ook een andere beroepshouding dan in de begeleiding van onder- en bovenbouw leerlingen het geval is. In alle gevallen is de zichzelf ontwikkelende leerkracht voorwaarde voor het pedagogisch handelen. Het onderwijs is in beginsel zo ingericht, dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces en leerlijn op de zojuist geschetste wijze kunnen doorlopen van het 4e tot ongeveer het 18e levensjaar.

De leerlingen van de groepen 1 en 2 blijven gedurende hun hele 'kleutertijd' bij dezelfde leerkracht. Hierdoor kan de leerkracht de ontwikkelingen in de periode van 4 tot 6 - 7 jaar nauwkeurig volgen. De eerste ontwikkelingsfase tot ongeveer 7 jaar wordt gezien als een periode van veel spelend- en bewegend leren en sociale omgang met andere kinderen. Uiteraard is er een doorlopende leerlijn naar groep 3.

In de groepen 3 t/m 8 is de klas als sociale eenheid gebaseerd op de leeftijd van de kinderen. De groep van leeftijdsgenoten, die gemeenschappelijk het leerproces doormaakt is belangrijk. Kinderen ontwikkelen zich aan elkaar. Kinderen zijn gebaat met het ontmoeten en ervaren van verschillende kwaliteiten en tekortkomingen van hun leeftijdsgenoten en van zichzelf. De leerlingen worden gedurende deze jaren in beginsel door dezelfde klassenleerkracht begeleid met ondersteuning van vele verschillende vakleerkrachten. De relatie van de leerkracht tot de klas vormt de basis voor de sociale ontwikkelingsruimte van de groep en het individuele kind.

Kerdoel 3: De kinderen leren door zelf te ervaren

De lesstof wordt op verschillende manieren aangeboden, zodat de kinderen door eigen ervaringen en onderzoek tot inzicht kunnen komen.

Kerdoel 4: We willen leren van elkaar en van anderen.

De algemene doelstellingen van het vrijeschool-onderwijs dienen gezien te worden tegen de achtergrond van de in dit hoofdstuk geschetste ontwikkelingsfasen.

Vanuit het antroposofisch mensbeeld is het belangrijkste doel voor de school: kinderen helpen en begeleiden in hun proces van volwassenwording. Anders geformuleerd: het ondersteunen van het proces dat leidt tot zelfkennis, ontdekking van het eigen levensdoel en het vormen van een zelfstandig oordeel. Dit laat zich kennen in onder andere de volgende punten:

- Het geven van een zo breed mogelijk aanbod, waardoor "willen" (lichamelijk/manuele en motorische vaardigheden), "voelen" (sociale, culturele, kunstzinnige en expressieve vaardigheden) en "denken" (cognitieve vaardigheden) zich kunnen ontwikkelen en met elkaar in harmonie worden gebracht.
- Het stimuleren van zodanige vermogens bij de kinderen, dat zij met initiatiefkracht, fantasie, inzicht en zelfstandig oordeel in de wereld willen werken.
- Het tot ontplooiing brengen van gevoelens van dankbaarheid, eerbied en liefde voor medemens en schepping.
- Kinderen brengen tot sociale omgang, die pluriformiteit binnen groepen mensen onderkent, zonder aan de verschillen een hiërarchisch en/of sociaal waardeoordeel te verbinden.
- Het hanteren van ervaringsstof en van leer- en ontwikkelingsstof als middel tot menswording; kinderen laten beleven hoe de persoonlijke ontwikkeling zich voltrekt in samenhang met die van anderen.
- Het geven van een vreugdevolle tijd, waarin de kinderen met overgave en enthousiasme werken.

1.2. De kwaliteit van de school

Ook onze school krijgt periodiek een kwaliteitsonderzoek vanuit de onderwijsinspectie. De onderwijsinspectie geeft aan dat de kwaliteit van ons onderwijs van voldoende niveau is.

Conditie

Tiliander is in beweging. Dit is geen reden om nu stil te blijven staan maar veeleer een impuls voor verdere ontwikkeling. De goede conditie van onze school blijkt bijvoorbeeld uit de volgende punten:

- Leerkrachten werken graag op onze school. Dit blijkt uit de evaluaties en bovendien is dit dagelijks merkbaar in de betrokkenheid en in de werksfeer.
- Het leerlingenaantal is stabiel.
- Ouders tonen hun betrokkenheid!
- De ouders zijn tevreden over de gang van zaken op school en de sociale veiligheid.

Al met al geeft dit ons ruimte en mogelijkheden om bewust te werken aan nieuwe ambities voor de komende 4 jaren. Dit staat beschreven in ons schoolplan en verder uitgewerkt in schooljaarplannen.

2. Uitgangspunten van de Vrije School Pedagogiek

2.1. De ontwikkelingsfasen van het kind

De ontwikkeling van de mens is een ontwikkeling in fasen, telkens van ongeveer zeven jaar.

Ieder mens doorloopt de verschillende ontwikkelingsfasen op zijn eigen wijze. In elke ontwikkelingsfase liggen mogelijkheden voor optimale ontplooiing van verschillende menselijke eigenschappen en krachten. Omdat iedere ontwikkelingsfase haar eigen kwaliteit en doelstelling heeft, vraagt zij ook om een specifieke benaderingswijze en ontwikkelingsstof. De mens doorloopt tot zijn volwassenheid drie fasen van elk ongeveer zeven jaar. In die tijd ontwikkelen zich lichaam, ziel en geest in onderlinge afhankelijkheid, maar zij vragen toch ieder een eigen rijpingstijd.

De *eerste zeven jaar* staan voornamelijk in het teken van de opbouw van een gezond lichaam vanuit het wilsleven van het kind door een gezonde nabootsing.

In de *tweede zeven jaar* staat de ontwikkeling van een rijk zielenleven centraal. De wereld wordt benaderd vanuit het gevoelsleven in navolging van een geliefde autoriteit.

In de *derde periode van zeven jaar* staat de ontwikkeling van de geest centraal. De jonge mens is op zoek naar zijn eigen individuele weg en tracht zich een gezond eigen oordeelsvermogen te vormen.

2.2. Visie op onderwijs

In het vrijeschoolonderwijs wordt aangesloten bij de *ontwikkeling van kinderen*. De ervaringsstof voor kleuters en de leerstof voor leerlingen wordt tot ontwikkelingsstof voor de opgroeiende mens. Reeds in het kind aanwezige en nog sluimerende vermogens kunnen zo tot ontwikkeling worden gebracht.

De vrijeschool is in beginsel dan ook een verticale schoolgemeenschap waarin de ontwikkeling van kleuters en de ontwikkeling van leerlingen van ongeveer 7 jaar tot ongeveer 18 jaar ononderbroken kan plaats vinden.

Deze schoolgemeenschap bestaat uit de volgende geledingen:

*De *kleuterklassen en de lagere schoolklassen* vormen samen de basisschool voor kinderen van 4 tot ongeveer 12 jaar.

Daarnaast hebben wij een integratie klas voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften. (zie hoofdstuk 4).

*Het *Voortgezet vrijeschool Onderwijs* omvat de klassen 7 tot en met 12. Deze leerjaren zijn onderverdeeld in een zgn. *Middenbouw* (klas 7 & 8) en een *Bovenbouw* (klas 9 t/m 12). Deze scholen hebben sinds augustus 2000 de status van VMBO-HAVO-VWO-scholengemeenschap.

Onze school heeft de kleuterklassen en klas 1 t/m 6 onder haar dak. Na de lagere schoolperiode gaan de leerlingen door naar het Voortgezet vrije school onderwijs óf de ouders zoeken een andere vorm van voortgezet onderwijs voor hun kinderen.

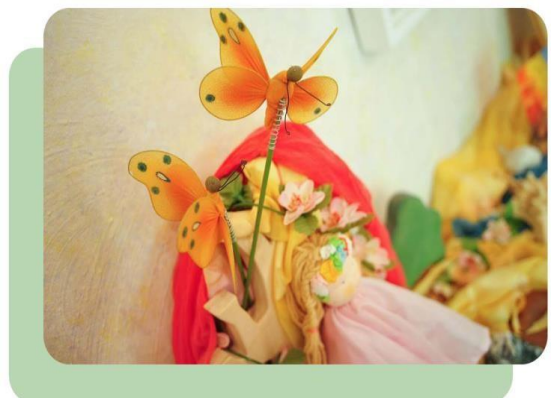
In Tilburg is het voortgezet vrijeschoolonderwijs ondergebracht in de Waldorfstroom van 2college.

Het leerplan van klas 1 t/m 12 vormt één doorgaande lijn zodat de aansluiting naar het voortgezet vrijeschool onderwijs vloeiend verloopt. Voor een goede aansluiting naar het regulier voortgezet onderwijs wordt natuurlijk ook ondersteuning gegeven.

2.3. Doelstellingen van het onderwijs

De doelstellingen van het vrijeschoolonderwijs dienen gezien te worden tegen de achtergrond van de in dit hoofdstuk geschetste ontwikkelingsfasen.

Vanuit het antroposofisch mensbeeld is het belangrijkste doel voor de school: het ondersteunen van het proces dat leidt tot zelfkennis, ontdekking van het eigen levensdoel en het vormen van een zelfstandig oordeel.

Deze algemene doelstelling kan in een aantal subdoelstellingen van het onderwijs verder worden geconcretiseerd:

- * Het geven van een doorgaande ontwikkelingsmogelijkheid voor kinderen van 4 tot 18 jaar.
- * Het geven van een zo breed mogelijk aanbod waardoor "willen" (lichamelijk/manuele en motorische vaardigheden), "voelen" (sociale, culturele, kunstzinnige en expressieve vaardigheden) en "denken" (cognitieve vaardigheden) zich kunnen ontwikkelen en met elkaar in harmonie worden gebracht.
- * Het vertrouwd maken van de kinderen met de wereld om hen heen: de kosmos, de aarde (natuur), de medemens en maatschappij (cultuur).
- * Het stimuleren van zodanige vermogens bij de kinderen, dat zij met initiatief kracht, fantasie, inzicht en zelfstandig oordeel in de wereld willen werken.
- * Het tot ontplooiing brengen van gevoelens van dankbaarheid, eerbied en liefde voor medemens en schepping.
- * Kinderen brengen tot sociale omgang, die pluriformiteit binnen groepen mensen onderkent, zonder aan de verschillen een hiërarchisch en/of sociaal waardeoordeel te verbinden.
- * Het hanteren van ervaringsstof en van leer- en ontwikkelingsstof als middel tot menswording; kinderen laten beleven hoe de persoonlijke ontwikkeling zich voltrekt in samenhang met die van anderen.
- * Het geven van een vreugdevolle tijd waarin de kinderen met overgave en enthousiasme werken.
- * Binnen de verschillende vakgebieden zijn er gespecificeerde leer- en ontwikkelingsdoelen. Hiervoor verwijzen wij u naar hoofdstuk 3 van deze schoolgids en het schoolplan van de school, dat ter inzage ligt bij de administratie.

2.4. Van 0 tot 7 jaar: de baby, peuter, kleuter

2.4.1. Beschrijving van de ontwikkelingsfase

Het kind is in de eerste zeven jaar helemaal aan zintuiglijke indrukken overgeleverd. Het leeft met overgave in de hem of haar omringende wereld. Datgene wat vanuit de buitenwereld op het kind toekomt, vraagt vanuit het wezen van het kind om *nabootsing*. Vanuit deze nabootsingsdrang leert het kind de wereld kennen.

Er is bij het kind een natuurlijke *behoefte aan ritme*. Niet alleen wat betreft slapen, waken, spelen en eten, maar ook in het herhalen van beweging, klank. Door veelvuldige ritmische herhalingen oefent het kind en ontwikkelt het vaardigheden en vermogens. Er is hier sprake van geleid spelen en leren.

In de *kleutergroepen* speelt daarom de indeling van de dag, de week, de maand en het jaar een grote rol. Alles herhaalt zich in een vast ritme. Bij de opbouw van de ochtend in de kleutergroep bijvoorbeeld houdt de leerkracht rekening met de afwisseling van spanning en ontspanning. De kleuter is een wilswezen en wil alles zelf doen, zelf ondervinden en onderzoeken. In de kleutergroepen krijgt het volop de gelegenheid om in het spel *de fantasie* te ontwikkelen. Het spelen is tevens van grote waarde voor de *taal- en denkontwikkeling* en evenzeer om aan de behoefte van de kleuter aan *ritme en nabootsing* te voldoen.

De kleuterleerkracht heeft tot taak een warme en omhullende sfeer te scheppen in de groep. Daarin kunnen de kinderen het beste gedijen en zich ontwikkelen. Daarom is het belangrijk dat alle activiteiten van de leerkracht met de kinderen in de groep (zoals het gezamenlijk schilderen, tekenen, knutselen en het gezamenlijk eten) in een verzorgende sfeer plaatsvinden.

Deze verzorgende, omhullende sfeer leidt ertoe dat de kinderen met hun fantasie in het vrije spel op onderzoek uitgaan. De banken worden bijvoorbeeld boten of treinen; de stoelen vormen samen een tunnel of mollengang, waar de kinderen doorheen kunnen.

De leerkracht schept de tijd en de ruimte waarbinnen elk kind in het vrije spel tot zijn recht kan komen. Daarbij houdt zij zowel het geheel als de verschillende groepjes kinderen in het oog.

De kleuters blijven gedurende hun hele kleutertijd bij dezelfde leerkracht. Het samengaan van jongere en oudere kleuters biedt veel mogelijkheden voor de sociale ontwikkeling van de kinderen. De kleuterleerkracht begeleidt elk kind in zijn "eigenheid" en met zijn ontwikkelingsbehoeften tot aan het moment dat de kinderen naar de eerste klas van de onderbouw gaan.

2.4.2. De kleuterschool

Basisschool Tiliander heeft vier kleuterklassen. In alle kleuterklassen zitten kinderen van 4 tot 6 jaar. Zij blijven gedurende hun kleutertijd bij dezelfde leerkracht.

De kleuterklassen zijn huiselijk en met bijzondere aandacht ingericht. Al het materiaal is mooi gevormd: lappenpoppen en kabouters, keukengerei, wol en verkleedkleden en allerlei speelgoed waarmee de volwassen wereld kan worden nagebootst en verkend. Het speelgoed is niet "af": het is bruikbaar voor meerdere doeleinden. Dat stimuleert de fantasie. Een kist kan een boot zijn, een winkel of nog weer iets heel anders.

Aan de levensbehoefte om te spelen wordt ruimschoots tegemoet gekomen. Spelend leren is immers noodzakelijk voor de gezonde lichamelijke en motorische ontwikkeling en het brengt de fantasie in beweging. Fantasie is de basis voor creatief en probleemoplossend denken op latere leeftijd. In het spel worden ook sociale vaardigheden ontwikkeld en geoefend, mede door het feit dat kleuters van verschillende leeftijden met elkaar omgaan.

Onderdeel van een ochtend is *het vrije spel*: de kleuters spelen dan naar eigen voorkeur. Zij veranderen van persoon door kleurige lappen om te slaan, zij bouwen hutten van kisten, koken en timmeren of waken bij een ziek popje.

De leerkracht zelf is tijdens het vrije spel actief bezig met allerlei huishoudelijk werk. Zij zorgt voor de planten, schilt het meegebrachte fruit, kookt of bakt en de kleuters bootsen elementen daarvan na in hun spel. De oudere kleuters willen juf soms graag helpen en zo ook "echt werken".

Door de kleuters in hun spel te observeren krijgt de leerkracht een veelzijdig beeld van hun aard en ontwikkeling.

Na het vrije spel ruimen de kinderen op en komen ze in een kring. Het meegebrachte fruit, dat door de leerkracht en enkele kinderen onder het vrije spel al op schalen is gedaan, wordt door twee kinderen uitgedeeld. Om de beurt nemen de kinderen in de kring een stukje en gezamenlijk eten ze dit op.

Vervolgens spelen de kinderen het ambachtsspel. Dit sluit aan op de seizoenen en de jaarfeesten en is doortrokken met muziek, zang en beweging. Zo kan het gaan om bewegingen bij het zaaien of het oogsten, om hakken en zagen, spinnen en weven. Dergelijke oeroude bewegingen zijn bijzonder ritmisch en opbouwend.

Ook zingt en speelt de leidster samen met de kinderen kringspelletjes en liedjes om een jaarfeest bijv. Sint Jan, het grote zomerfeest, voor te bereiden. De spelletjes oefenen de ruimtelijke oriëntatie en de tijdsoriëntatie, de motoriek, het sociale element op een natuurlijke en plezierige wijze.

Op één dag in de week komt de euritmiste op bezoek. Dan is er geen ambachtsspel maar kleuter-euritmie. De behoefte om na te bootsen is het uitgangspunt bij de kleuter-euritmie: kleuters nemen de bewegingen die ze zien spontaan over. Op een natuurlijke wijze worden stemmingen uitgedrukt in beweging en gebaren. Ook ritmische versjes en allerlei spannende verhaaltjes worden door gebaar en beweging tot ervaring gemaakt.

Een rustpunt in de ochtend is de gezamenlijke maaltijd. Dan zal bijvoorbeeld het zelf gebakken brood gegeten worden. Na het eten spelen de kinderen buiten. Dan volgt een activiteit zoals schilderen met waterverf, tekenen of knutselen, alles op een vaste dag in de week.

Elke ochtend wordt afgesloten met een verhaal.

Het verhaal bevat woorden, begrippen en zinswendingen die de kleuter zelf nog niet zal gebruiken. Het vertellen is van waarde, omdat het persoonlijk contact en de eigen verhaaltrant van de leerkracht voor de taalontwikkeling van de kleuter zeer bevorderlijk is. Daarom "doorleeft" de leerkracht het verhaal. Door het verhaal vaak te herhalen, soms 1 of 2 weken lang, kan de kleuter delen of gehelen uit zichzelf terug vertellen, bijvoorbeeld thuis bij het spelen. "Moeilijke" woorden en zinswendingen worden niet altijd uitgelegd; de kleuter pakt ze op in hun context en verwerkt ze later in z'n spel. Het wekt soms verbazing, te horen hoe een kleuter uitdrukkingen zoals "hoewel de ijdele prins ..." volkomen juist kan gebruiken. De verhalen in de kleuterklas leggen een fundament voor een genuanceerd taalgebruik op latere leeftijd.

In alles wat er in de kleuterklassen gebeurt, zijn elementen te ontdekken die men religieus kan noemen. Een zorgzame omgang met mensen, dieren, planten en materialen wordt voorgeleefd. Er is verwondering over de seizoenen en de daarmee samenhangende verrassingen die de natuur ons biedt. De jaarfeesten, van Sint Maarten tot Sint Jan, worden meebeleefd. De kleuter die in het kerstspelletje Maria of Jozef mag zijn, voegt zich blij

en trots in die sfeer, zonder dat verder iets wordt uitgelegd over de betekenis van de geboorte in Bethlehem.

Ook in dit opzicht kan men spreken van een fundament, waarop later door de school en vooral door de ouders verder kan worden gebouwd.

Nabootsing en regelmaat.

In de omgeving van de kleuter zijn de materialen, de kleuren en geluiden van belang, maar eerst en vooral toch wel het gedrag en de morele kwaliteiten van de volwassenen. Als de omgeving "goed" is, zal het identificatieproces volop tot ontwikkeling komen. De drang tot nabootsing, die elke kleuter eigen is, zal dan positief op het kind uitwerken.

De kleuterpedagogie binnen onze school gaat sterk van de nabootsing uit. De kleuter immers leert door zijn natuurlijke drang tot nabootsing. De leidster zal niet nadrukkelijk iets voordoen; wat zij als vanzelfsprekend doet, bootsen de kinderen in hun spel na. Ook herhaling, ritme en regelmaat bieden de kleuter houvast en wekken vertrouwen. Verhaaltjes, vingerspelletjes en de vele vaste rituelen in de klas worden vaak herhaald. De kleuter geniet als hij al weet wat er komen gaat. Zo heeft de dag een vast ritme in de kleuterklas, ook de week en de seizoenen met de daarmee verbonden jaarfeesten.

Je kunt kleuters al vroeg van alles leren. Sorteren, spellen en tellen, lezen en rekenen. Wij doen dat allemaal niet met ze, bewust niet. Juist door het vele spelen, de liedjes en de verhalen, het ritme en de regelmaat wordt een basis aangelegd waarop het kind straks, als het kind "schoolrijp" is, tot een actief lerend schoolkind kan uitgroeien.

Wanneer is het kind schoolrijp?

Wanneer het lichaam voldoende is gevormd, wordt het kind schoolrijp. Dat gebeurt in het algemeen op 6 à 7 jarige leeftijd. De kleuterperiode is dan voorbij. Niet alleen de kalenderleeftijd van het kind bepaalt of het schoolrijp is maar ook andere factoren geven

dat moment aan: de gestalte verandert: de verhouding tussen hoofd, romp en ledematen, de tandenwisseling komt op gang, het kind kan doelgericht spelen.

Innerlijk ontstaat de mogelijkheid om denkbelden te hebben.

Schoolrijpheid is een belangrijk begrip in de school omdat de pedagogische aanpak van kleuters en lagere schoolkinderen essentieel verschilt.

De kleuterleerkracht en indien nodig de ib-er observeren de oudste kleuters heel nauwkeurig. Eventueel vindt een leerrijpheidsonderzoek plaats. De kleuterleerkracht spreekt met de ouders over haar bevindingen en vraagt de ouders thuis mee te observeren. De kleuterleerkrachten en de ib-er, nemen dan uiteindelijk, na overleg met de ouders, de beslissing over het al dan niet doorgaan van het kind naar de eerste klas van de lagere school.

2.5. Van 7 tot 14 jaar: Het lagere schoolkind

2.5.1. Beschrijving van de ontwikkelingsfase

Wanneer het kind schoolrijp is bevonden, komt het in de eerste klas van de onderbouw (groep 3). Met het begin van de tandenwisseling ontstaat bij het kind de mogelijkheid om *denkbeelden* te hebben. Dit zijn geen abstracte denkbeelden, maar *fantasievolle beelden*. Het beeld is voor het kind het medium om de buitenwereld tegemoet te treden; om de buitenwereld tot zijn binnenwereld te maken.

Het kind voelt zich nog één met de wereld. De cognitieve processen in deze fase zijn beeldende processen.

In de loop van het 10e levensjaar voltrekt zich een ingrijpende verandering in het gevoelsleven: voor het eerst wordt een *scheiding tussen "ik" en "de wereld"* sterk beleefd. Het gevoel van eenheid met de wereld verdwijnt. Er ontstaat een afstand tussen de wereld en het kind. Dat kan leiden tot gevoelens van angst, eenzaamheid en agressiviteit. Het lijkt of het kind de wereld plotseling met andere ogen gaat bekijken. De wereld, die zich geheel nieuw aan hem openbaart, is zo anders als de belevingsrealiteit in de jaren hiervoor. Het kind zoekt tastend en stotend een nieuwe weg in deze zo onbekende wereld.

Met het begin van de prepuberteit (omstreeks het 12e jaar) is een zeker innerlijk evenwicht gevonden en heeft het kind een nieuwe, meer persoonlijke verhouding tot de omgeving opgebouwd. Vanaf de

prepuberteit wil het kind de wereld gaan veroveren. De lichamelijke verschillen tussen jongens en meisjes worden duidelijker. Aan het einde van deze leeftijdsfase ontwaakt bij het kind het vermogen het denken logisch en abstract en het oordelen zelfstandig te maken.

2.5.2. De lagere school

Dit hoofdstuk kent een onderverdeling in drie delen:

Onder **deel 1** vindt u algemene informatie over onze werkwijze in de onderbouw.

Onder **deel 2** vindt u een overzicht van het zgn. periode-onderwijs.

Onder **deel 3** vindt u een overzicht van de vaklessen.

In deel 2 en 3 is een compleet overzicht van vakken weergegeven. Onmogelijk is het echter om van alle vakken een complete inhoudelijke beschrijving te geven.

Deel 1: Algemene informatie over uitgangspunten en werkwijze

Op de eerste dag van het schooljaar worden de nieuwe eersteklassers samen met hun leerkracht, tijdens de feestelijke jaaropening, welkom geheten door de leraren en kinderen van de hele onderbouw.

Vanaf die dag begeleidt hun leerkracht in principe deze groep tot en met de zesde klas. Hij/zij is aanspreekpunt voor de ouders. Natuurlijk zijn er nog meer andere leraren die vaklessen geven. Deze jarenlange binding met de kinderen maakt de leraar tot de autoriteit die de kinderen in deze leeftijdsfase nodig hebben om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. De leerkracht krijgt zo inzicht en overzicht over de ontwikkeling van elk kind en kan op adequate wijze handelen.

Naast hun eigen klassenleerkracht zullen de kinderen in de loop van de onderbouwjaren ook van vele andere leraren les krijgen: bv. Engels, Duits, handwerken en gymnastiek. (zie **deel 3** van dit hoofdstuk).

De eigen klassenleerkracht geeft in principe het zogenaamde "periodeonderwijs". Hierin worden vakken gegeven als Nederlandse taal, rekenen, geschiedenis, etc. (zie **deel 2** van dit hoofdstuk).

We werken gedeeltelijk met methodeboeken voor de kinderen. De leerkracht maakt, binnen het raamwerk van het leerplan van onze school,

vanuit zelfgekozen bronnen en eigen ervaring, i.s.m. de intern begeleiders de lessen voor zijn klas.

In principe blijven er geen kinderen zitten vanwege een cognitieve achterstand, omdat de leerstof op het rijpingsstadium van het kind is afgestemd. Differentiatie naar eigen mogelijkheden gebeurt dan vooral in de eigen verwerking van de leerstof door het individuele kind. De leerkracht kan daarin sturen door het geven van gerichte opdrachten en het stellen van eisen. Tevens zijn er, behalve het individueel gericht werken in de klas, nog meerdere mogelijkheden binnen onze school om aan het kind die ondersteuning te geven die het op dat moment nodig heeft. In **hoofdstuk 3: Passend onderwijs** kunt u daar uitgebreid over lezen.

Deel 2: Het periode-onderwijs in de onderbouw

Een groot aantal vakken wordt in dit “periodeonderwijs” gegeven. Alle zielenfuncties worden aangesproken (denken, voelen en willen). Via het gevoel worden het denkvermogen en de wilskracht gestimuleerd.

Deze vakken worden in periodes gegeven. Gedurende drie à vier weken worden de eerste twee uren van elke ochtend aan een bepaald vak besteed. Dit maakt het mogelijk om een echte verbinding met het vak tot stand te brengen. Na de periode, waarin intensief in dit vak is gewerkt,

mag het "vergeten" worden, zodat het kan "rijpen". Als de leerstof met enthousiasme is opgenomen, blijkt dat de kennis van de vorige periode is omgewerkt tot vaardigheid en dus eigendom is geworden van de leerling. Vakken die als periode-onderwijsvakken gegeven worden zijn:

- ***Nederlandse taal** (schrijven, lezen, spelling, ontleden, stellen, toneel)
- ***Rekenen** (rekenen, meetkunde)
- ***Kennisgebieden** (heemkunde, aardrijkskunde, geschiedenis, menskunde, plant- en dierkunde, mineralogie, natuurkunde, verkeer) .

Voor de beschrijving van het periode-onderwijs hebben we de onderbouwtijd in drie samenhangende gehelen verdeeld:

1. Klas 1, 2 en 3

2. Klas 4

3. Klas 5 en 6

Achtereenvolgens leest u een beschrijving van de periode-onderwijsvakken in deze drie periodes.

Het periode-onderwijs in klas 1, 2 en 3

Na de tandenwisseling komen krachten vrij die gebruikt kunnen worden voor het leren. De enorme fantasiekracht en de groeikracht zijn tot een zekere afronding gekomen en het kind heeft deze krachten vrij voor het leren. Het nabootsingsgedrag van de kleuter ebt gedurende deze eerste drie jaren langzaam weg.

Vanuit het beeld begint het kind de wereld te veroveren, meegenomen aan de hand van de ouders en de leerkracht. Met een bewust beeld in zijn herinnering doet het kind iets na dat hij heeft gezien of gehoord. Dat kost vaak veel inspanning. Het kind gaat ervaren dat er veel dingen zijn die het wil en moet kunnen, maar die het niet zomaar kan en dus telkens weer opnieuw moet oefenen en navolgen.

De leerstof wordt vanuit het beeld aan de kinderen gebracht. Dit vraagt van de leerkracht die geen methodes of boeken in de klas gebruikt, een grote scheppingskracht en fantasie.

Het verhaal, dat dagelijks door de leerkracht aan de kinderen wordt verteld, biedt het kind de mogelijkheid zichzelf in zijn ontwikkeling te herkennen. Het houdt het kind als het ware een spiegel voor. Hieraan kan het kind zich gesteund weten.

Bovendien wordt door het rijke, gesproken woord de taalschat van de kinderen gevoed.

Bekijken we het geheel van de vertelstof van klas 1 t/m klas 6 dan zouden we kunnen zeggen dat daarin, in beelden, een duidelijke ontwikkelingslijn

wordt weergegeven: vanuit de oerbeelden van de sprookjes dalen we door de jaren langzaam af naar de concrete werkelijkheid van de aarde.

De vertelstof van de eerste drie jaren bestaat uit:

1e klas	Sprookjes
2e klas	Fabels en Heiligenlegenden
3e klas	Het Oude Testament

Nederlandse taal: Tijdens de taalperiodes in de *eerste klas* laat de leerkracht de letterbeelden ontstaan. Deze letters worden ontwikkeld vanuit gebaar en beeld. Er worden vanuit een sprookje schrijfoefeningen met de letters gedaan. De kinderen leren de letters herkennen. Als alle letters aangeboden en ingeoeft zijn ontstaat het vermogen om te lezen. Naast de letterbeelden wordt de methodiek van Jose Schraven gebruikt om de letters te automatiseren en te werken aan de elementaire leeshandeling. Tegelijkertijd worden nieuwe woorden schrijvend geoefend en stimuleren we het kind om zelf te schrijven.

Het schrijven kan in de tweede klas d.m.v. het vormtekenen worden omgevormd tot het lopend schrijfschrift.

In de *derde klas* wordt het spreken geoefend aan de hand van recitaties en toneelstukken. Het lezen wordt beoefend aan de hand van zelf geschreven teksten maar ook gedrukte teksten en gedichten worden gelezen. Aan dynamiek en voordracht wordt veel aandacht besteed.

Rekenen: Rekenen leren de kinderen vanuit het doen, vanuit de beweging. Klassikaal wordt er ritmisch geklapt, gestampt, gelopen, gehuppeld, gesprongen en gereciteerd. De bewegingen maken bij de kinderen innerlijke activiteit los. Deze innerlijke beweeglijkheid is nodig om begrippen op te roepen en te vormen. Zo leren de kinderen tellen en vanuit het tellen worden klappend en lopend de ritmische getallenreeksen van de eerste tafels van vermenigvuldiging ontwikkeld. Door de jaren heen ontstaan zo de tafels die dan in de derde klas gekend worden. De getallen worden vanuit hun kwaliteit aangeleerd: Waar is er maar één van op de gehele wereld?

Met behulp van eikels, kastanjes, ballen, stenen, etc. kunnen de kinderen de vier hoofdbewerkingen gaan leren kennen. Dit gebeurt door telkens uit

te gaan van de totaliteit, bijvoorbeeld: $12=5+7$, maar ook $12=15-3$ en $12=3 \times 4$.

De verwerking van datgene wat klassikaal is geleerd, gebeurt individueel: bijvoorbeeld het opschrijven van de rijen en tafels van 1, 2, 3, 4 en 5.

In de tweede en derde klas worden de ritmische klap- en stampoefeningen mooi afgewerkt. Het verdelen tot 100 kan geleerd worden via het voorbereidende hoofdrekenen met de vingers. Daarna uit het hoofd en op papier.

Het cijferen, kan zo in de derde klas vanuit het hoofdrekenen ontstaan.

Heemkunde: In de eerste en tweede klas wordt op beeldende wijze verteld over de jaargetijden, de planten, de dieren, de zon, maan en sterren. Zo wordt op beeldende wijze belangstelling en eerbied voor de natuur en de omgeving gewekt.

In de derde klas wordt het wat concreter. In de *ambachtenperiodes* maakt het kind kennis met de directe omgeving: ambachten, huizenbouw, woon- en leefruimte voor mens en dier.

Tijdens de "*boerderij*"-periode beleeft het kind de samenhang van mens, dier, plant en de minerale wereld in de directe omgeving

Het periode-onderwijs in klas 4

In deze periode beleeft het kind een autoriteitscrisis: het ervaart innerlijk een breuk tussen de wereld en zijn ontwakend "ik".

De ontwikkelingsstof ondersteunt dit proces met behulp van de **breukenleer** in het rekenen, de canon in het muziekonderwijs, vlechtmotieven bij het vormtekenen, kruissteken bij het handwerken, om daarna het kind weer te brengen tot een meer harmonische verhouding tussen het "ik" en de wereld. In dit jaar staat de volgende vertelstof centraal: 4e klas Noorse/Germaanse mythologie.

Nederlandse taal: In de vierde klas wordt het schrijven met vulpen of stabilo, dat in de derde klas begonnen is, verder geoefend en ook het lezen wordt voortgezet aan de hand van teksten die bij voorkeur uit de vertel- en lesstof komen. Ook het spreken wordt geoefend aan de hand van recitaties, toneel en navertellen van verhalen of inhouden van de

periodestof. In deze zin behoren vele vakken tot de ontwikkeling van de taal.

De spelling wordt geoefend aan de hand van het schrijven van opstellen en brieven en natuurlijk aan de hand van het dictee.

De grammatica wordt langzamerhand ingewikkelder. De vierde klas werkt daarbij aan het taalkundig ontleden (woordsoorten): de wereld, die eens een geheel was valt uiteen in delen, die allen een eigen karakter hebben en die samen weer een geheel vormen.

Ook wordt er bijzondere aandacht besteed aan het ervaren van de tijd. Hier sta ik in het nu; ik heb een verleden en een toekomst. Daarbij hoort natuurlijk ook het oefenen van de regels die te maken hebben met de tijden van het werkwoord.

Rekenen: In de vierde klas wordt het hoofdrekenen verder geoefend, ook met getallen boven de 1000. Daarnaast wordt het cijferen uitgebreid. In de vierde worden de stambreuken geïntroduceerd met behulp van concreet materiaal. De kinderen ontdekken dat ook hier de vier hoofdbewerkingen toe te passen zijn. Gelijksnamig maken en vereenvoudigen gebeurt binnen de omvang van de tafels.

Uitgaande van “lichaamsmaten” (zoals bv. duim en el) wordt er gemeten.

Aardrijkskunde, kennis der natuur en geschiedenis:

Vanaf de vierde klas maakt de heemkunde plaats voor *aardrijkskunde* en *geschiedenis* van de omgeving en ingrijpen van de mens in die omgeving: Het ontstaan van handel, verkeer en industrie.

Van hieruit wordt er een begin gemaakt met kaarttekenen (beeldkaarten en plattegronden), het leren bepalen van de windrichtingen.

Voorts heeft de vierde klas zijn eerste *mens- en dierkundeperiode*:

Aan de dierkunde gaat een globale behandeling van de gestalte van de mens vooraf. In relatie daarmee worden enkele dieren behandeld in hun karakteristieke eenzijdigheden.

Periode-onderwijs in klas 5 en 6

Het kind richt zich steeds meer op de buitenwereld: het wil nu exact weten hoe alles in elkaar zit.

Langzaam komt het kind in de fase die wij als puberteit kennen. In de hierbij behorende veranderingen die het kind doormaakt, ontstaan van binnenuit steeds meer existentiële vragen. De oplossing voor deze nog sluimerende vragen wordt vooral gezocht in kennis over de buitenwereld, in het materiële: formuleren van veronderstellingen, doen van ontdekkingen, bewijsvoeringen.

De verhalen die bij deze leeftijdsfase aansluiten vinden we voor de 5^e klas in de Griekse mythologie en in de geschiedenis van de oude culturen van India, Babylonië, Egypte. Voor de 6^e klas in de Romeinse mythologie en geschiedenis van de Romeinse cultuur, Middeleeuwse geschiedenis.

Nederlandse taal: Het lezen wordt verder geoefend aan de hand van teksten die bij voorkeur uit de vertel- en lesstof komen. Ook het spreken wordt geoefend aan de hand van recitaties, toneel en navertellen van verhalen of inhouden van de periodestof. In deze zin behoren vele vakken tot de ontwikkeling van de taal.

De spelling wordt geoefend aan de hand van het schrijven van opstellen en brieven en natuurlijk aan de hand van het dictee.

In de vijfde klas wordt ook het grammatica-onderwijs voortgezet en uitgebouwd. De kinderen oefenen aan de bedrijvende en de lijdende vorm: wat is het verschil tussen het verrichten van een daad en het ondergaan ervan. Ook oefenen de kinderen aan de directe en indirecte rede.

In de zesde klas wordt alles wat er in de voorgaande jaren aangelegd is, geoefend zodat het langzamerhand tot eigendom, tot vermogen van het kind wordt.

In de zesde klas komt de zinsleer aan de orde. Hoe is een zin opgebouwd en welke delen van de zin horen bij elkaar? Hoofdzinnen, bijzinnen, hoe staan ze met elkaar in verband? Al doende ontstaat er inzicht in de structuur van de taal.

Rekenen/ wiskunde: In de vijfde klas wordt het hoofdrekenen verder geoefend. Daarnaast wordt het cijferen uitgebreid. Datgene wat in de voorafgaande jaren is geleerd, vraagt om voortdurende herhaling en oefening maar ook om voortzetting en perfectionering.

In de vijfde klas wordt er natuurlijk verder gewerkt aan de breuken. De kinderen raken gewend aan het begrip breuk en leren nu hoe je breuken met elkaar kunt vermenigvuldigen en delen.

Ook wordt natuurlijk het cijferen in de vier hoofdbewerkingen, ook met getallen achter de komma, voortgezet.

Schatten, wegen en meten: uitgaande van de lichaamsmaten, zoals die in klas 4 zijn geoefend, kunnen natuurlijke maten en later standaardmaten worden gevonden. Het uitvoeren van metingen leidt vanzelf tot meetgetallen. Het metrieke stelsel kan samengaan met het rekenen in komma- getallen.

In de zesde klas wordt geoefend aan de hand van redactiesommen naar aanleiding van het praktische leven.

Procent rekenen wordt geoefend. Renteberekeningen worden begonnen.

In de zesde ontstaat er een splitsing in algebra en meetkunde.

Het begin van de algebra: het gebruik van de letter als symbool wordt geoefend aan de hand van de renteformule.

De meetkundige figuren, die bij het vormtekenen in de lagere klassen uit de hand werden getekend moeten nu worden geconstrueerd waarbij hun voornaamste eigenschappen worden ontdekt. Zo leren de kinderen al doende de grondconstructies hanteren, evenals de cirkel, veelhoeken in de cirkel (3 - 4 - 6 - 8 hoek door onderverdeling van de cirkel). De grondconstructies: loodlijn oprichten/neerlaten, hoek middendoor delen, hoek overbrengen en de constructie van de middelloodlijn worden geoefend.

Aardrijkskunde, kennis der natuur, geschiedenis, natuurkunde: De vijfde klas beweegt zich al snel verder over de wereld. In de *aardrijkskunde* werkt klas vijf aan de wederzijdse economische afhankelijkheid van de mensen over de gehele wereld, samenhangend met bodemgesteldheid en klimaat, gedemonstreerd aan voorbeelden uit mijnbouw, landbouw en industrie.

In de vijfde klas krijgen de kinderen *plantkunde*: Er wordt verteld over de plantenwereld om te komen tot een overzicht van het plantenrijk, waardoor de samenhangen en de totaliteit beleefd kunnen worden. De planten worden behandeld naar hun karakteristiek en in verband met het milieu waarin ze groeien.

In de vijfde klas komen in de *geschiedenis* de verhalen en beschrijvingen van de voorchristelijke culturen aan de orde (India, Perzië, MiddenOosten, Egypte en Griekenland).

De *aardrijkskunde* in de zesde klas verwijdt zich tot de behandeling van de klimaten en de behandeling van de meest karakteristieke gesteenten (zoals graniet en kalk). Tegelijkertijd wordt er gewerkt aan de uitbreiding van de topografische kennis (andere werelddelen).

In de zesde klas krijgen de kinderen voor het eerst *natuurkunde*: Aansluitend bij dagelijks waarneembare verschijnselen gaan de leerlingen zelf natuurkundige verschijnselen waarnemen en beschrijven: geluid, licht, warmte, elektriciteit en magnetisme, om zo al doende te komen tot **een eigen oordeel over deze fenomenen**.

Tijdens de *geschiedenisperioden* van de zesde klas komt de Romeinse cultuur aan de orde. De invloeden van deze cultuur worden geschetst tot en met de tijd van de Kruistochten.

Deel 3: Vaklessen in de onderbouw

In deze lesuren vinden we vakken die een ritmische herhaling behoeven. Deze vakken worden dan ook in wekelijks terugkerende vaklessen gegeven.

De vaklessen bestaan uit de moderne talen en vakken van meer kunstzinnig-praktische aard. De kunstzinnige onderdelen, zoals schilderen en muziek kunnen ook binnen het periode-onderwijs gebruikt en beoefend worden. Deze vaklessen worden gegeven door de eigen klassenleerkracht of door een vakleerkracht.

De volgende vaklessen worden in onze school gegeven:

* Schilderen	* Gymnastiek	* Teken
* Vormtekenen	* Handvaardigheid	* Handwerken
* Engels	* Houtbewerking	* Eurytmie
* Duits		

Deze vakken worden zo binnen het rooster geplaatst dat er voor het kind sprake is van een "in- en uitademing", een "verbinden en loslaten" door de dag en door de week heen.

Het weergeven van het leerplan, de inhoud van al deze vaklessen, is binnen het kader van deze schoolgids onmogelijk.

2.6. Van 14 tot 21 jaar: De puberteit en adolescentie

Aan het einde van de onderbouw richten de kinderen zich steeds meer op de wereld om zich heen: zij willen heel precies weten hoe alles in elkaar zit. In de derde ontwikkelingsfase ligt de nadruk op het ontwikkelen van het *denken* en op het komen tot een zelfstandig en evenwichtig *oordeelsvermogen*. De kinderen groeien in deze periode uit tot zelfstandige individuen.

In het *Voortgezet vrijeschool Onderwijs* worden de periode- en vaklessen in toenemende mate door vakleerkrachten gegeven. De mentor komt in plaats van de klassenleerkracht. Door de leeftijd van de kinderen en door het feit dat de verschillende vakken door diverse leraren worden gegeven, is de band met de mentor een lossere dan die met de klassenleerkracht in de onderbouw. Individuele banden ontstaan met verschillende leerkrachten.

Het onderwijs verandert ook van karakter; de kunstzinnige kant van het onderwijs wordt niet losgelaten, maar staat minder op de voorgrond. Primair wordt nu getracht zo te werken dat in de leerlingen idealen worden gewekt om zelf op een of ander terrein in het leven een actieve rol te gaan spelen.

2.7. Religie en jaarfeesten

Het onderwijs op onze school is in een bepaalde zin religieus. Religieus in de zin van haar oorspronkelijke betekenis zijnde: *verbinding*.

We willen de verbinding, die het kind heeft met de natuur, bewaren en verzorgen. Tevens leggen we verbinding met het leven op aarde. Door warme belangstelling voor de verschijnselen in deze wereld, worden gevoelens van eerbied en verwondering gewekt. Zo heeft het religieuze element te maken met dat deel van de mens dat van nature de verbinding zoekt met de natuur, het leven en de ander.

Deze elementen zijn ook terug te vinden in de vieringen van de jaarfeesten. We kiezen als school bewust voor een vorm die aansluit bij dat wat er beleefbaar is in de natuur. Door het ritme van de seizoenen en de jaarfeesten krijgt het jaar contour. Het is niet slechts het voortschrijden van de tijd maar een beweging die het jaar zin en inhoud geeft. Elk seizoen roept iets anders en unieks op in de mens. Zo beleven we in de lente en zomer dat ons bewustzijn steeds meer naar buiten gericht wordt. Bomen, grassen en bloemen tonen ons in toenemende mate de groeikracht van de natuur. We worden als het ware uitgenodigd om erop uit te gaan, te genieten van de zon en het buitenleven.

Maar als we na de zomervakantie weer naar school gaan, en de herfst langzaam haar intrede doet, roept dat een heel andere stemming bij ons op. De natuur trekt zich terug, plant en blad verdort, ook wij keren ons innerlijk meer naar binnen toe. De koude, donkere herfststormen doen een appèl op

ons als mens: kunnen we het licht en de warmte van de zomer in ons hart bewaren tot de nieuwe lente aanbreekt?

Verbinding is een belangrijk thema in de school en bij de viering van de jaarfeesten. Oprechte, belangstelling en een open houding ongeacht welke aard, mogelijkheden, beperkingen of culturele achtergrond iemand meebrengt, zorgt voor begrip en solidariteit.

We kiezen voor feesten waarbij iedereen zich uitgenodigd en thuis kan voelen. Daarnaast komen in de jaarklassen feesten uit verschillende religies en culturen aan bod, passend bij de jaarthema's en vertelstof.

Het jaar is verdeeld in vier periodes, die ieder worden afgesloten met een jaarfeest, te weten:

- Herfstfeest
- Midwinterfeest
- Lentefeest
- Midzomerfeest.

Tijdens het **Herfstfeest** en de periode die eraan vooraf gaat staan onder anderen de volgende thema's centraal:

Oogst, delen, compassie, dankbaarheid, moedig/dapper zijn, loslaten

Tijdens de periode naar het **Midwinterfeest** zijn dat:

Licht in de duisternis, vertrouwen, koesteren, samen zijn, eerbied

Lentefeest:

Nieuw leven, hoop, groei, verwachting, ontluiken

Midzomerfeest:

naar buiten, loutering, natuur beleven, zonlicht, uitbundig zijn

Graag vieren we een deel van deze feesten met u samen, houd u vooral de jaarkalender en de weekberichten goed in de gaten.

Ook vragen we u als ouder om ons te helpen met het inhoudelijk en praktisch vormgeven van de feesten. Zo is het bijvoorbeeld fijn als er lekkers gebakken wordt en de tafels nu en dan mooi gedekt worden. Klusjes genoeg... Op deze manier maken we er een fijn feest van, een feest waarbij eenieder zich betrokken voelt.

Het Kerstspel

Het kerstspel wordt door leraren samen met ouders voor de hele schoolgemeenschap opgevoerd.

Het Kerstspel is bestemd voor alle lagere school kinderen.

Natuurlijk zijn alle ouders en eventuele andere belangstellenden bij het spel van harte uitgenodigd. De school hecht er waarde aan dat de kinderen dit spel jaarlijks zien.

2.8. Beleid t.a.v. ICT

Op grond van het leerpsychologisch en pedagogisch inzicht van onze school en de consequenties die dit heeft voor doelstellingen en uitwerkingen van doelstellingen in het leerplan, rooster, pedagogisch klimaat en

schoolorganisatie, zoals in vorige hoofdstukken beschreven, kunnen we de plaats van de computer binnen onze school als volgt omschrijven:

Vanuit de visie op de ontwikkeling van het kind achten wij het van belang dat het gebruik van de computer zijn intrede doet op het moment dat de zich ontwikkelende vermogens van denken, voelen en willen in staat zijn om te gaan met een dergelijk instrument. Deze vermogens ontwikkelen zich direct vanuit de relatie van het kind met zijn omgeving; voor het tiende levensjaar ervaart het kind zich nog als deel van deze omgeving en staat er nog niet tegenover. Het proces van afzondering heeft zijn aanvang na de vierde klas en in de zesde klas rijpt het vermogen om de eigen handeling, in de brede zin van het woord, in de buitenwereld waar te nemen.

Op basis van deze visie en als voorbereiding op het voortgezet onderwijs starten we met computergebruik in de vijfde klas:

- Er zijn laptops, waar leerlingen individueel op kunnen werken wanneer de leerkracht van de klas dat noodzakelijk/wenselijk acht. Voor remedial teaching doeleinden worden er ook computers/laptops gebruikt. Dit is noodzakelijk voor het automatiseren.
- Dit kan zijn naar aanleiding van lesstof: in een periode- of vakles komen zaken ter sprake waarover meer informatie nodig is. De leerkracht kan dan één of enkele kinderen opdracht geven deze informatie via de computer op te vragen.
- Daarbij kan dan gelijktijdig instructie worden gegeven over het gebruik van de computer.

De doelstelling m.b.t. ICT zou dan ook als volgt geformuleerd kunnen worden:

De kinderen van klas 5 en 6 worden voorbereid op het omgaan met de nieuwe media:

- a. Zij kunnen informatie bijeenzoeken naar aanleiding van opdrachten rond een onderwerp.
- b. Tijdens het uitvoeren van de opdracht om informatie op internet op te zoeken, krijgen kinderen aanwijzingen en leren al doende omgaan met deze functie van de computer.
- c. De kinderen kunnen op hun omgang met nieuwe media reflecteren.

- d. Kinderen die remedial teaching hebben of moeten leren automatiseren kunnen gebruik maken van computers of laptops.

3. Passend Onderwijs

3.1. Inleiding

De school streeft er naar om alle leerlingen ‘passend onderwijs op maat’ te geven. Er zijn kinderen die aan de dagelijkse ondersteuning die we aan hen besteden niet genoeg hebben: kinderen die extra ondersteuning nodig hebben.

Deze extra ondersteuning kan vele gebieden bestrijken:

- het cognitieve: bijv. kinderen met leesproblemen.
- het gevoelsmatige: bijv. kinderen die veel geplaagd worden.
- het motorische: bijv. kinderen met schrijfproblemen.

Op welke wijze wij de kinderen die extra ondersteuning behoeven binnen onze school hulp bieden, vindt u in de volgende hoofdstukken beschreven. Tevens vindt u beschreven hoe wij de ontwikkeling van kinderen volgen en hoe wij denken over en omgaan met het testen en toetsen van kinderen.

3.2. Het leerlingvolgsysteem

De ontwikkeling van zowel kleuter als lagere schoolkind wordt door hun leerkracht gedurende het schooljaar nauwgezet bijgehouden in het leerlingvolgsysteem. In het systeem worden observaties van het werk, beoordelingen van periodetoetsen en genormeerde toetsen verwerkt. Ook is er ruimte voor persoonlijke gegevens en aantekeningen voor het getuigschrift. Door goed te noteren welke stappen een kind maakt in zijn ontwikkeling, waar hiaten ontstaan, ontstaat een helder beeld van de ontwikkelingslijn van elk individueel kind.

Aan de hand van deze gegevens wordt het mogelijk om een op maat gemaakt groepsplan of handelingsplan op te stellen, waarin kan worden aangegeven welke stappen kunnen worden gezet (extra hulp in de klas, instructie buiten de klas, onderzoek, eventueel therapieën, etc.).

Het leerlingvolgsysteem zorgt er ook voor dat bij een langdurige afwezigheid van een leerkracht, de vervanger zich goed op de hoogte kan stellen van de situatie van de kinderen.

Ook andere klassenleerkrachten en vakleerkrachten, die inzage hebben in het systeem, kunnen zich op de hoogte stellen.

De genormeerde toetsen worden afgenomen volgens de geldende ondersteuningskalender.

3.3. Het Zorgteam

Het zorgteam kent de volgende functionarissen:

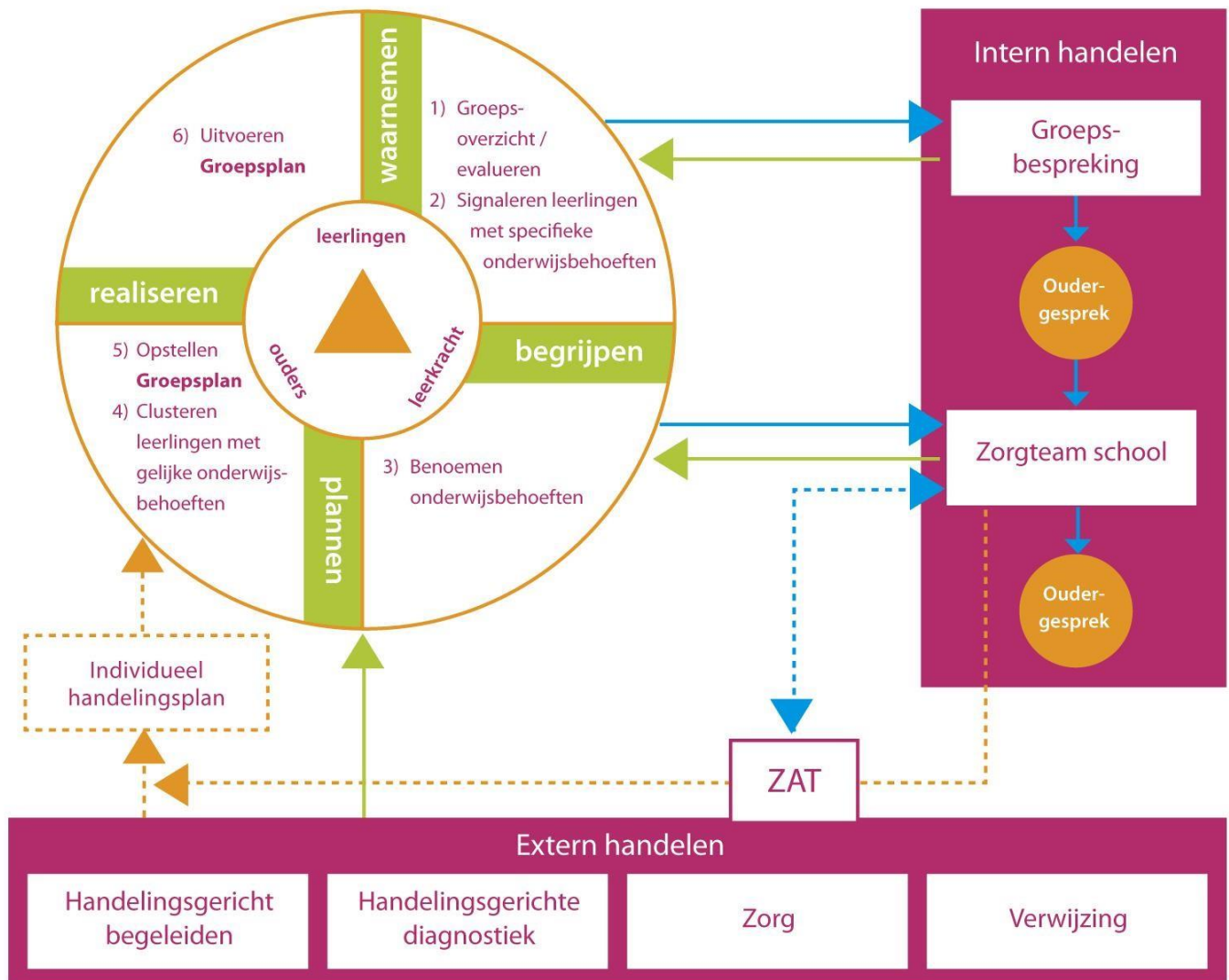
- 2 intern begeleiders voor verschillende klassen.
- schoolleider

Het zorgteam komt regelmatig bij elkaar om de stand van zaken omtrent de ondersteuning rondom kinderen door te spreken of om nieuwe beleidsvoorstellen voor te bereiden.

Uit observatie van het kind in de klas/op het plein, vanuit de kinderbespreking, de LVS-gegevens (leerlingvolgsysteem) of onderzoek kan blijken dat een kind hulp nodig heeft. De intern begeleiders bespreken dit met de betreffende klassenleraren. Twee keer per jaar worden er klassenplannen gemaakt a.d.h.v. het LVS. Het LVS en de klassenplannen worden twee maal per jaar besproken met de IB-er. De IB-ers geven ook ondersteuning aan de klas. Zij kijken mee naar de onderwijsbehoeften van de kinderen en welk aanbod daar passend bij is. De onderwijsassistent geeft extra instructie op het gebied van lezen, spellen, schrijven en rekenen. Dit gebeurt in kleine instructiegroepen in of buiten de klas. De instructiegroepen worden twee keer per jaar bijgesteld. Bij de kleuters worden kinderen ondersteund in hun totale ontwikkeling. De gesprekken met ouders over de vorderingen verlopen via de leraar.

Mocht de ondersteuning binnen de school niet toereikend zijn, dan kan er een advies volgen voor externe RT en/of advies voor een therapie buiten schooltijd (bijv: logopedie, kinderfysiotherapie, sensomotorische therapie, Cesartherapie).

Het kan ook voorkomen dat we een extra onderzoek nodig vinden.

3.4. De kinderbespreking

Een deel van de wekelijkse Pedagogische Vergadering wordt besteed aan de Kinderbespreking. Tijdens een kinderbespreking staat een kind centraal in de aandacht van het gehele lerarenteam. De leraren melden het betreffende kind voor de bespreking aan bij de zorggroep.

3.5. Toetsen en evalueren

3.5.1 Testen en toetsen op onze school

Het beleid rondom testen en toetsen op onze school ziet er als volgt uit:

Kleuterschool

De kinderen worden continu gevolgd in hun ontwikkeling. In het leerlingvolgsysteem (LVS) wordt de stand van zaken met betrekking tot de totale ontwikkeling van het denken, willen en voelen vanuit observatie in of buiten de klas genoteerd. De specifieke onderdelen worden individueel bekeken in of buiten de klas al dan niet door de zorggroep. Bij de overgang naar klas 1 kan indien nodig een schoolrijpheidsonderzoek plaatsvinden. Dit onderzoek wordt individueel afgenomen door een ervaren leerkracht voor deze doelgroep. De resultaten worden besproken door de kleuterleerkrachten en de IB'ers en vervolgens door de leraar met de ouders. De leraren maken gebruik van het dyslexieprotocol en het rekenprotocol, waarin het vroegtijdige signaleren van problemen centraal staat.

Verder heeft de zorggroep een aantal diagnostische toetsen tot haar beschikking om hiaten in kaart te brengen. Voor specifieke motorische screening wordt doorverwezen naar de kinderfysiotherapeut of de Cesartherapeut.

Lagere School

- Aan het eind van de eerste klas worden alle kinderen bekeken op de leervoorwaarden. Dit dient ervoor om vroegtijdig stoornissen die het leerproces kunnen belemmeren, op te sporen. Mochten er gegevens uitkomen die om extra aandacht vragen, dan zult u daarvan op de hoogte gesteld worden.
- Na elke periode wordt door de leraar getoetst of een kind de gestelde periodedoelen heeft bereikt. De resultaten worden vastgelegd in het Leerlingvolgsysteem.
- Op een aantal momenten gedurende de zes lagere schooljaren worden er genormeerde toetsen afgenomen. Deze toetsmomenten zijn opgenomen in een "Toetskalender".

Alle resultaten van de leerlingen worden verwerkt in het Leerlingvolgsysteem. Tweemaal per schooljaar wordt in de zorggroep het Leerlingvolgsysteem samen met de betreffende leerkracht besproken.

Voor toelating op een school voor voortgezet onderwijs is naast het advies van de leerkracht ook een onafhankelijk toets noodzakelijk.

In de zesde klas krijgen de kinderen een onafhankelijk toets. Binnen de stichting Pallas is voor de IEP-toets gekozen. Nadere informatie hierover wordt u tijdig aan het begin van de zesde klas verstrekt.

Natuurlijk zijn er ook momenten dat bij individuele kinderen een onderzoek noodzakelijk is. In de volgende gevallen zal hiervan sprake zijn: Wanneer een leerling gedrags- en/of leerproblemen heeft waar de school geen direct antwoord op heeft en de ouders en leerkracht het erover eens zijn dat er een onderzoek moet plaats vinden.

3.7. Speciale ondersteuning voor het jonge kind

In de eerste vier jaren van het basisonderwijs wordt het fundament gelegd voor een succesvolle schoolloopbaan.

De extra ondersteuning voor deze kinderen wordt op onze school zichtbaar door de volgende maatregelen:

- De IB-er houdt samen met de leraren de ontwikkeling van de kinderen in de gaten en geeft adviezen bij handelingsplannen.
- De euritmie-lessen op de kleuterschool geven kinderen een zowel fysiek-motorische als sociaal-emotionele extra impuls in hun ontwikkeling.
- Het leerlingvolgsysteem bevat een dyslexie- en dyscalculieprotocol waarmee in een vroeg stadium (aanleg voor) dyslexie/dyscalculie kan worden ontdekt.

3.8. Ouderbezoek, ouderavonden

Kleuterklas

In het eerste kleuterjaar is er een gesprek over de ontwikkeling van uw kind. In het tweede kleuterjaar is er een gesprek n.a.v. de toets rond januari en indien nodig een gesprek n.a.v. het schoolrijpheidsonderzoek rond mei.

Lagere school

Jaarlijks vinden er twee oudergesprekken op school plaats. In die gesprekken wordt gedurende een half uur over alle belangrijke aspecten van het desbetreffende kind gesproken.

Klassenouderavonden

Op deze avonden wordt door de klassenleerkracht en de ouders gesproken over de ontwikkeling van de kinderen en de daaraan verbonden leerstof en over wat

er gebeurt in de klas. De ouders kunnen het werk van de kinderen bekijken. Vanzelfsprekend verwachten wij de aanwezigheid van alle ouders op de ouderavonden. Bij verhindering graag bericht aan de klassenleerkracht of één der klassenouders.

Zie voor de data het jaaroverzicht in de bijlage bij deze schoolgids.

3.9 Rapportage

Kleuterschool

Tijdens de ouderbezoeken en in gesprekken rondom de schoolrijpheid worden de ouders op de hoogte gehouden van de ontwikkeling van hun kleuter. Daar waar nodig zullen ook tussentijds gesprekken kunnen plaatsvinden, zowel op aanvraag van de leerkracht als de ouders.

Lagere school

1. Aan het einde van ieder schooljaar ontvangen de ouders van de kinderen van de lagere school een getuigschrift.

Het getuigschrift bestaat uit twee delen. Het eerste deel richt zich direct tot het kind in de vorm van een spreuk en een kunstzinnige uitwerking. Het tweede deel richt zich naar de ouders en geeft een uitvoerige beschrijving

over de ontwikkelingen en vorderingen van hun kind in het afgelopen schooljaar.

2. Er is gedurende het schooljaar in januari/februari en juni vanaf klas 2, een gesprek van leerkracht en ouders waarin wordt gesproken over de vorderingen van uw zoon of dochter.

3. Bij het overgaan van een leerling naar een andere basisschool zal de school een onderwijskundig rapport naar de toekomstige school sturen waarin de vorderingen beschreven staan.

3.10 Plein013

Plein 013 is het samenwerkingsverband van alle scholen voor primair onderwijs in de regio Tilburg. Het samenwerkingsverband Plein 013 bestaat uit 81 basisscholen, 4 speciale basisscholen en 5 scholen voor speciaal onderwijs.

3.10.1 Passend onderwijs op onze school

Het bestuur waar onze school onder valt, werkt met vijftien andere schoolbesturen in de regio samen in het samenwerkingsverband Plein 013. Dit is het samenwerkingsverband waarin de schoolbesturen afspraken maken over Passend onderwijs. De afspraken die in Plein 013 worden gemaakt gelden voor alle aangesloten scholen, dus ook voor onze school. Daarnaast adviseert Plein 013 onze school bij het vormgeven van Passend onderwijs.

3.10.2 Wat is Passend onderwijs?

Heel veel kinderen in onze school leren en ontwikkelen op een manier zoals de ouders/verzorgers en de school verwachten. Er is dan niet veel reden tot zorg. Maar soms gaat het leren moeilijk, mist een kind de uitdaging of is er sprake van een beperking of een probleem met het gedrag. De leraar kan een signaal geven dat het minder gaat op school. De leraar neemt dan contact met u op. Maar ook u als ouder/verzorger kunt een signaal afgeven dat het niet goed gaat met uw kind. Het is belangrijk dat u dat samen met de leraar bespreekt. Misschien is extra zorg of begeleiding noodzakelijk. Passend onderwijs wil graag bereiken dat elk kind de ondersteuning krijgt die nodig is. En u als ouder/verzorger bent daarbij een belangrijke partner.

Onze school kan vaak prima passend onderwijs bieden. Maar soms is hulp daarbij nodig. Partners helpen ons daarbij. Zo is in onze school een schoolmaatschappelijk werker en een sociaal-verpleegkundige van de GGD aanwezig. We betrekken daarbij ook jeugdhulpverlening als dat voor het kind of gezin noodzakelijk is. Natuurlijk wordt u daar nauw bij betrokken. We maken dan samen een arrangement dat past bij de ondersteuningsbehoefte van het kind. Ouders/verzorgers zijn wel verplicht daaraan mee te werken, bijvoorbeeld door informatie beschikbaar te stellen.

3.10.3 Wat kan de school bieden?

Wat onze school kan bieden aan extra ondersteuning staat beschreven in het ondersteuningsprofiel van de school. In dit profiel is te lezen wat onze school aan extra ondersteuning kan bieden en wat de ambities zijn voor de komende jaren. Het ondersteuningsprofiel van onze school is opgenomen in het overzicht van het samenwerkingsverband. U kunt dit vinden op de website: www.plein013.nl

3.10.4 Samen met ouders

Om Passend onderwijs te kunnen realiseren is samenwerking van het grootste belang. U als ouders/verzorgers bent daarbij voor ons de belangrijkste partner. U kent het kind in de thuissituatie, wij kennen het kind in de schoolsituatie. Samen vullen we dat aan.

Samenwerken betekent elkaar als partner zien. Het betekent ook dat we van elkaar verwachten dat we elkaar steunen, afspraken nakomen en informatie met elkaar delen. Communicatie met elkaar over uw kind is heel belangrijk.

3.10.5 Naar een andere school

Voor sommige kinderen moet de school vaststellen dat ze, ondanks al de extra hulp, het kind niet kan bieden wat het nodig heeft. Dan moet de school besluiten om een andere passende plek voor het kind te zoeken. De school doet dit altijd in overleg met de ouders/verzorgers en houdt daarbij rekening met de wensen van de ouders/verzorgers.

Het samenwerkingsverband Plein 013 heeft daar regels voor opgesteld die passen binnen de wet op Passend onderwijs. Het kan betekenen dat het beter is voor het kind om geplaatst te worden op een andere basisschool die wel de ondersteuning kan bieden of dat het kind geplaatst wordt op een school voor speciaal basisonderwijs of een school voor speciaal onderwijs. De school heeft de taak om deze passende plek voor het kind te vinden.

3.10.6 Toelaatbaarheidsverklaring

Voordat deze keuze definitief gemaakt wordt, moet de school een Toelaatbaarheidsverklaring vragen bij het samenwerkingsverband bij plaatsing op een school voor speciaal (basis)onderwijs. Dit is wettelijk verplicht.

3.10.7 Ondersteuning door het samenwerkingsverband

Het samenwerkingsverband helpt de scholen bij deze stappen. Ook bij het vinden van een passende school kunnen wij de hulp inschakelen van een zogenaamde onderwijsmakelaar van samenwerkingsverband Plein 013.

Voor kinderen die nog niet op de basisschool zitten maar wel te maken hebben met extra zorg, (bijvoorbeeld GGZ, Jeugdzorg, Medisch Kinder Dagverblijf) heeft het samenwerkingsverband een apart loket ingericht waar ouders terecht kunnen.

3.10.8 Aanmelden door ouders

Zodra de school, in samenspraak met de ouders/verzorgers, een passende plek gevonden heeft, kunnen de ouders hun kind op de nieuwe school aanmelden.

3.10.9 Bezwaar maken.

Het kan voorkomen dat u het niet eens bent met de ondersteuning die onze school biedt aan uw kind. Mocht u besluiten tot een formeel bezwaar dan kunt u zich richten tot het bestuur van onze school. Als u het niet eens bent met de keuze van de Toelaatbaarheidsverklaring van het samenwerkingsverband of met de keuze van een andere school dan kunt

u een bezwaarprocedure starten bij de landelijke geschillencommissie:
www.onderwijsgeschillen.nl.

Verder verwijzen we naar de paragraaf
Klachtenregeling in deze schoolgids.

Bezoekadres: J. Asselbergseweg 38, tilburg

Postadres: Postbus 1372, 5004 BJ Tilburg

Telefoon: 013-210013

www.plein013.nl

info@plein013.nl

4. Peronniek

4.1. Peronniek

De Peronniek-klas is een van de twee parelklassen in het samenwerkingsverband. Voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften met een zogenaamde toelatingsverklaring SBO of SO. Daarnaast is er de mogelijkheid voor leerlingen van Tiliander om tijdelijk binnen deze klas te integreren en omgedraaid.

Voor vragen, contact en aanmelding hierover kunt u contact opnemen met de directie van de school.

4.2. Uitgangspunten

Een belangrijk uitgangspunt is dat de leerlingen van Peronniek zo veel mogelijk opgenomen worden in de scholengemeenschap van Basisschool Tiliander. Dit bevordert de integratie van deze leerlingen, maar geeft ook aan de leerkrachten en onderwijsassistent van deze groep een stevige, steunende basis.

Dat is ook de reden dat de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van het handelingsplan van de leerlingen weliswaar in eerste instantie berust bij de leerkrachten van Peronniek, maar in tweede instantie bij het gehele team van de school.

4.3. Integratie

De integratiemomenten van de leerlingen van Peronniek gebeuren binnen het onderwijsprogramma, zowel individueel als groepsgewijs.

De integratiemomenten zijn blijvend een aandachtspunt op diverse niveaus binnen het schoolgebeuren, zowel op beleidsmatig niveau als bij de uitvoering in de praktijk van alledag.

Integratiemomenten worden gecreëerd middels:

- Het gezamenlijk vieren van de jaarfeesten
- Het duo-lezen
- Het spelen op de speelplaats
- Het bezoeken van voorstellingen die worden uitgevoerd door leerlingen van andere klassen en omgekeerd.
- Wanneer een kind van Peronniek jarig is, wordt er ook langsgegaan bij andere klassen
- Het deelnemen aan lessen in andere klassen door enkele leerlingen van Peronniek bij wie dat in het handelingsplan past.
- Het deelnemen van leerlingen uit andere klassen aan lessen op Peronniek.

5. Ouders

5.1. De klassenouders

Iedere klas heeft twee of drie klassenouders. Klassenouders zijn de contactpersonen tussen de klassenleerkracht en de ouders. Het is een vertrouwenspositie. Ouders kunnen bij hen terecht met problemen die ze op school tegenkomen.

Klassenouders staan op hun beurt in contact met alle ouders. De klassenleerkracht kan op hen rekenen bij de organisatie van onder andere ouderavonden en jaarfeesten.

Klassenouders moeten daarom kunnen organiseren en delegeren. Het is de bedoeling, dat de klassenouders zich verdiepen in de Vrije Schoolpedagogie. Zij worden door de klassenleerkracht persoonlijk gevraagd en/of door de ouders gekozen. Elke twee jaar wordt de mogelijkheid gecreëerd tot het kiezen van nieuwe klassenouders of het herkiesen van de reeds zittende klassenouders.

5.2. Ouderraad

De taak van de ouderraad wordt binnen de school indirect vervuld door de MR.

5.3. Medezeggenschapsraad

De Medezeggenschapsraad bestaat uit vier gekozen personen: twee ouders vormen de oudervertegenwoordiging en twee leerkrachten de lerarenvertegenwoordiging. De medezeggenschapsraad heeft wettelijk vastgelegde bevoegdheden.

Zij heeft het recht in beleidszaken te adviseren dan wel in te stemmen. De MR is te

bereiken op: mr@tiliander.nl

6. School-organisatie

6.1 De beleidsorganen van de school

Het lerarenteam is verantwoordelijk voor het onderwijskundig en organisatorisch beleid op school.

De Pedagogische Vergadering bestaat uit alle leraren van de school. In deze vergadering wordt de kwaliteit van het onderwijs bewaakt en bevorderd door studie, kunstzinnig werk, overleg en kinderbepreking.

De Pedagogische Vergadering komt wekelijks op donderdag bijeen.

De Beleidsvergadering bestaat uit schoolleiding, klassenleerkrachten en vakleerkrachten. In de Beleidsvergadering wordt het onderwijskundig, organisatorisch en personele beleid van de school besproken, ontwikkeld en getoetst.

De Beleidsvergadering komt eenmaal in de vier weken bijeen.

De Schoolleiding geeft leiding aan en is verantwoordelijk voor processen die leiden tot het handhaven van bestaand beleid en ontwikkelen van nieuw beleid.

De schoolleiding draagt zorg voor het optimaal functioneren van de gehele schoolgemeenschap. Zij doet dat o.a. door aandacht te hebben voor de samenwerking en de communicatie tussen de diverse geledingen van de school.

Voor klassen overstijgende zaken kunnen ouders bij de schoolleiding terecht. De schoolleiding is het aanspreekpunt binnen school.

Basisschool Tiliander maakt onderdeel uit van stichting Pallas.

Stichting Pallas is een overkoepelende onderwijs organisatie van vrijescholen in midden en zuid Nederland.

Meer informatie vindt u op de website: www.pallas.nl.

6.2 Projectleiders

Binnen de organisatie van de school zijn er projectleiders aangesteld. Projectleiders zijn leerkrachten die gespecialiseerd zijn in een vakgebied c.q. belangrijk aspect binnen de school. De projectleiders zijn

verantwoordelijk voor het beleid op een deelgebied. Ze zijn dan ook voor een aantal uren vrijgesteld van lesgevende taken. De organisatie kent een projectleider taal, rekenen, gedrag en een projectleider eigentijds vrije schoolonderwijs.

7. Ouderschenken / De Stichting vrienden van Pallas

Waarom een ouderschenking?

Basisschool Tiliander is een Vrijeschool. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de opbouw en invulling van ons lesprogramma en ons accent op de kunstzinnige vakken. Om dit mogelijk te maken, hebben wij ouderschenken nodig. Deze schenkingen komen in aanvulling op de bekostiging die wij ontvangen van het Rijk. Met die bekostiging financieren we het basis-onderwijsprogramma. De ouderschenken gebruiken wij voor de specifieke invulling van de antroposofische identiteit.

Hoe maken we de plannen over de aanwending van de ouderschenken en hoe leggen we verantwoording af?

De aanwending en de verantwoording van de ouderschenking stemmen we ieder jaar af met de medezeggenschapsraad van de school. Wij vragen hun instemming met onze plannen en wij leggen aan hen verantwoording af. In het najaar volgt dan onze verantwoording aan de MR over de besteding van afgelopen jaar.

Hoe innen we de ouderschenken?

De centrale coördinatie van de inning van de ouderschenken voor onze school ligt bij de Stichting Vrienden van Pallas. Stichting Vrienden van Pallas is een onafhankelijke stichting die als doelstelling heeft: "... het verzamelen van middelen ter bevordering van het antroposofisch gedachtengoed zoals dit onder andere gestalte krijgt op vrijescholen en kinderdagcentra op antroposofische basis....".

Alle informatie over Stichting Vrienden van Pallas vinden jullie op www.vriendenvanpallas.nl

Deze stichting heeft de ANBI-status, waarmee de fiscale aftrek van jullie schenkingen is geborgd.

ANBI

Stichting Vrienden van Pallas heeft een ANBI-status (Algemeen Nut Beogende Instelling) van de Belastingdienst ontvangen. Schenkingen aan een instelling met de ANBI status zijn onder bepaalde voorwaarden

afteikbaar bij de inkomstenbelasting. Meer informatie over ANBI kunt u ook vinden op www.belastingdienst.nl of www.vriendenvanpallas.nl Hier vindt u ook informatie over de schenkingsovereenkomst waarmee de gift fiscaal volledig afteikbaar wordt.

Hoe hoog is de ouderschenking?

De ouderschenking is vrijwillig. Elk bedrag is welkom. Kinderen worden niet uitgesloten worden van activiteiten wanneer er geen schenking of bijdrage betaald wordt.

Maar om recht te doen aan de mogelijkheden van de ouders en de ambities van de school ten aanzien van de invulling van de identiteit hebben MR en directie samen een houvast gecreëerd.

Op deze manier trachten we een beeld te schetsen van de jaarlijkse kosten en hoe deze kosten gezamenlijk opgebracht kunnen worden.

Vorig schooljaar werd een bedrag van gemiddeld € 200 per kind verzameld. Tot slot willen we met onderstaande tabel een finaal handvat geven om tot een keuze in uw bijdrage te komen.

Netto-inkomen p/mnd	Bijdrage voor 1 kind		Bijdrage voor 2 kinderen		Bijdrage voor 3 kinderen	
	per jaar	per maand	per jaar	per maand	per jaar	per maand
0-1000	240	20	450	37,50	660	55
1000-1500	480	40	750	62,50	990	82,50
1500-2000	750	62,50	1200	100	1740	145
2000-2500	990	82,50	1560	130	2190	182,50
2500 en hoger	1200	100	1980	165	2400	200

Het gironummer van de Stichting is: NL98 INGB 0007 1760 62 t.n.v.
Stichting Vrienden van Pallas, Tilburg.

8. Peuterspeelkamer "Windekind"

In basisschool Tiliander is sinds mei 2008 peuterspeelkamer "Windekind" gevestigd. De peuterspeelzaal is toegankelijk voor jonge kinderen in de leeftijd van 2 jaar tot de leeftijd waarop zij naar de basisschool gaan. Zij stimuleren de ontwikkeling van peuters door spelen en ontmoeten.

Windekind is gevestigd in hetzelfde gebouw als Basisschool Tiliander. Ze dragen dezelfde antroposofische visie uit als de school en hebben dan ook het voordeel van één doorlopende leerlijn.

Ruimte voor eigen ontdekkingstocht

Peuters zijn veel bezig met onderzoeken. Bij Windekind stimuleren wij hun vindingrijkheid en geven we het kind alle ruimte de wereld om hem heen te verkennen. Natuurlijke materialen zoals hout, wol en katoen spelen daarbij een belangrijke rol. Evenals voorwerpen uit de natuur, zoals schelpen en dennenappels. De seizoenstafel illustreert het jaargetijde of sluit aan bij een bepaald jaarfeest, zoals Pinksteren.

Antroposofie is de leidraad in het omgaan en werken met kinderen. We hebben als doel de kinderen te laten worden wie ze zijn.

Vast ritme

Het werken met gewoonten en rituelen in een vast dagritme staat centraal. Bij Windekind bestaat het dagritme uit: in de kring zitten, vrij spelen, opruimen, fruit eten, naar de wc gaan, buitenspelen, boterham eten en een gezamenlijke activiteit doen.

De leidsters

De peuterspeelzaalleidsters hebben regelmatig pedagogisch overleg. Ook volgen zij met regelmaat cursussen op hun vakgebied. We werken met twee leidsters op de groep.

Windekind is sinds 1 september 2019 onderdeel van Stichting Istia.

 ISTIA
antroposofische kinderopvang

<http://www.kinderopvangistia.nl/kinderopvang-tilburg/>

9. Buitenschoolse Opvang

Buitenschoolse opvang Tiliander

BSO Tiliander bevindt zich binnen de school.

Bent u geïnteresseerd in de opvang van uw kind bij de BSO? Neemt u dan contact op met Carla Hendriks , telefoon 013-5350771 / 06-22916750

Voor meer informatie: www.xpect013/tiliander

Openingstijden

De buitenschoolse opvang is 52 weken per jaar geopend - van maandag tot en met vrijdag - en alleen gesloten tijdens de nationale feestdagen. Opvang is dus ook mogelijk tijdens de schoolvakanties en op de studiedagen van de school.

De opvang sluit aan op de schooltijden en de kinderen van onze school worden opgehaald door de BSO. De opvang is open tot 19.00 uur. Tijdens schoolvakanties en studiedagen is opvang mogelijk vanaf 7.30 uur op een andere BSO binnen de organisatie. Ouders kunnen ook een contract afsluiten waarbij zij uitsluitend gebruik maken van de opvang tijdens de schoolvakanties (12 weken per jaar) of voor opvang zonder schoolvakanties (40 weken per jaar).

Aanmelding en kosten

Bent u geïnteresseerd in de opvang van uw kind bij de BSO? Neemt u dan contact op met Carla Hendriks, telefoon 06 10 27 89 84
carla.hendriks@xpectkinderopvang.nl

10. Basisschool Tiliander in breder verband

10.1 Stichting Pallas

1. Achttien scholen

Stichting Pallas verenigt 18 vrijescholen voor primair onderwijs in Midden- en Zuid Nederland. De binnen Stichting Pallas werkende scholen zijn:

- Basisschool de Zilverlinde te Roosendaal
- Bernard Lievegoedschool te Maastricht
- De Driestroom te 's-Hertogenbosch
- Johannesschool te Tiel
- 't Kleurenbos te Oss
- Meander Vrijeschool voor basisonderwijs te Nijmegen
- Rudolf Steiner Educare te Venlo
- De Strijene te Oosterhout
- Tiliander te Sittard
- Tiliander te Tilburg
- Vrijeschool Brabant te Eindhoven
- Vrijeschool Christophorus te Roermond
- Vrijeschool Helianthus te Heerlen
- Vrijeschool Peelland te Helmond
- Vrijeschool De Zwaneridder te Wageningen
- De Vuurvogel te Ede
- De Zevenster te Uden
- Waldorf Wertha te Weert

De Pallasscholen maken deel uit van de groep van bijna honderddertig vrijescholen in het primair onderwijs in Nederland. De Nederlandse vrijescholen maken weer deel uit van een wereldwijde beweging van vrijescholen die zich laat inspireren door de menskundige inzichten van Rudolf Steiner. De scholen committeren zich aan de kerndoelen basisonderwijs. Deze zijn voor de vrijescholen beschreven in de publicatie 'Ik zie rond in de wereld ' (2006).

2. Missie

De missie van Stichting Pallas is statutair vastgelegd in de doelstelling (artikel 2 van de statuten):

- De stichting heeft ten doel:
 - o het geven van onderwijs op basis van de antroposofische beginselen van Rudolf Steiner;
 - o de instandhouding en het bevorderen van het vrijeschoolonderwijs in Midden- en Zuid Nederland;
 - o het leveren van een bijdrage aan de ontwikkeling van de vrijeschoolpedagogiek en –didactiek en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.
- De stichting tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door:
 - o het oprichten en beheren van scholen;
 - o het samenwerken met de overheid en met andere onderwijsinstellingen, organisaties en (rechts)personen die eenzelfde dan wel aanverwant doel nastreven;
 - o alle overige middelen die voor het realiseren van het doel bevorderlijk kunnen zijn.

Contact Stichting Pallas:

Adres: Bronkhorstsingel 11 5403 NA Uden

Telefoon: 0413 230 008

E-mail: info@stichtingpallas.nl

Website: www.stichtingpallas.nl

3. Besturing

De Stichting wordt bestuurd door een College van Bestuur dat werkt onder toezicht van een Raad van Toezicht. Het College van Bestuur stuurt de schoolleiders aan en geeft dagelijkse leiding aan de stafmedewerkers. De schoolleiders werken samen in het Pallas Schoolleiders Overleg, een orgaan voor advies en afstemming. Iedere school heeft een

medezeggenschapsraad waarin ouders en medewerkers zijn vertegenwoordigd. Pallasbreed functioneert een Gemeenschappelijke MedezeggenschapsRaad.

Raad van Toezicht (bemensing mei 2024)

- Clarien Veltkamp, voorzitter
- Marie-Louise Dibbets, vice voorzitter
- Karin Visser
- Wieb Broekhuijsen
- Maarten Wiggers de Vries
- Mart van de Lisdonk

Waarnemend College van Bestuur en staf van Stichting Pallas (bemensing mei 2024)

- Huub van den Boom, waarnemend bestuurder
- Wim den Blanken, waarnemend bestuurder
- Elise Swinkels, controller
- Elif Aktas, financieel medewerker
- Astrid Vingerhoets, staffunctionaris personeel
- Frouke Willemsen, staffunctionaris personeel
- Marjan Ponten, staffunctionaris kwaliteit
- Mark Boodt, staffunctionaris huisvesting en facilitaire zaken
- Sandra Pennings, bestuursondersteuner

Stichting Pallas heeft de financiële administratie en de personeelsadministratie ondergebracht bij Onderwijsbureau Twente.

4. Pallasbrede zaken en -regelingen

Pallasmap

Op elke school is de digitale Pallasmap ter inzage beschikbaar, met relevante informatie over de stichting, de Raad van Toezicht, het College van Bestuur, de (Gemeenschappelijke) MedezeggenschapsRaad en diverse regelingen en beleidsstukken.

Strategisch plan

De Pallasscholen werken met een eigen schoolplan, dat ontwikkeld is en uitgevoerd wordt binnen de kaders van het strategisch beleidsplan van Pallas. Dit strategisch beleidsplan bestrijkt de periode 2024-2028 en draagt de titel “We hijsen de zeilen”. Het plan is te vinden op www.stichtingpallas.nl.

Financiën

De Pallasscholen worden bekostigd vanuit de rijksbijdragen voor het Primair Onderwijs. Daarnaast ontvangen de scholen inkomsten uit ouderschenken. Elke school heeft een eigen begroting en voert een eigen financiële administratie. Ook heeft elke school een eigen en herkenbare vermogenspositie. Binnen de Pallasscholen en de Pallas-organisatie is er geen sponsoring of anderszins financiële ondersteuning anders dan de ouderschenken.

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) stelt vergaande eisen aan de omgang met persoonsgegevens. Binnen Stichting Pallas hebben wij een privacyreglement opgesteld, dat voor alle Pallasscholen geldt en op de website www.stichtingpallas.nl ter inzage staat.

Stichting Pallas heeft een Functionaris Gegevensbescherming aangesteld, die controleert of een school zich aan de regels van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) houdt. Deze is bereikbaar via FG@stichtingpallas.nl.

Bij de inschrijving van een leerling wordt aan ouders gevraagd om een toestemmingsformulier te ondertekenen waarin toestemming wordt gevraagd voor o.a. het gebruik en verwerking van foto- en beeldmaterialen van de leerlingen. Ouders mogen eventueel eerdere toestemmingen veranderen, wijzigen of intrekken.

Ouderschenkeningen

Stichting Vrienden van Pallas geeft scholen financiële ondersteuning voor de invulling van de antroposofische identiteit van onze school. Te denken valt hierbij aan de kosten voor specifieke vrijeschoolse vaklessen, jaarfeesten en materialen. Stichting Vrienden van Pallas is onafhankelijk, ANBI erkend en ziet toe op een ordentelijke inning en aanwending van de schenkingen aan de school.

Inzake de schenking ontvangen de ouders van de school een informatiebrief en een ouderschenkingsformulier. In afstemming met de oudergeleding van de MR van de school maakt de schoolleider jaarlijks een plan voor de aanwending en een verantwoording ten aanzien van de ouderschenkeningen die vanuit de Stichting Vrienden van Pallas worden ontvangen. Beide documenten zijn uiteraard openbaar en ter inzage beschikbaar via de school. Ouders zijn vrij om al dan geen ouderschenking te betalen, deze heeft een vrijwillig karakter. Het niet kunnen of willen betalen van de ouderschenking zal nooit leiden tot het uitsluiten van leerlingen van deelname aan activiteiten of het gebruik van materialen. Het bestuur van de Stichting Vrienden van Pallas heeft de administratieve afhandeling van de ouderschenkeningen uitbesteed aan Kubus, een extern bureau. Om gegevens uit te kunnen wisselen met deze dienstverlener, wordt aan ouders gevraagd om een toestemmingsformulier te ondertekenen.

Voor meer informatie zie www.vriendenvanpallas.nl.

Klachtenregeling en vertrouwenspersoon

Voor de Pallasscholen geldt de klachtenregeling zoals die binnen Stichting Pallas is overeengekomen. De actuele regeling is op alle scholen ter inzage beschikbaar en te vinden op www.stichtingpallas.nl. Stichting Pallas is op grond van het protocol klachtenprocedure verplicht een vertrouwenspersoon te hebben die inzetbaar is in het traject na het indienen van een klacht, dan wel anderszins ingeval veiligheid en geborgenheid van kinderen/ouders/medewerkers aan de orde zijn. De actuele bereikbaarheidsgegevens van de vertrouwenspersonen zijn te vinden op www.stichtingpallas.nl.

Sociale veiligheid

Voor de Pallasscholen geldt de regeling sociale veiligheid. De actuele regeling is op alle scholen ter inzage beschikbaar en te vinden op www.stichtingpallas.nl.

Schorsen en verwijderen

Voor de Pallasscholen geldt de regeling schorsing en verwijdering van leerlingen. De actuele regeling is op alle scholen ter inzage beschikbaar en te vinden op www.stichtingpallas.nl.

Verzekeringen

De school heeft via Stichting Pallas een aantal verzekeringen zoals:

- Een ongevallenverzekering voor leerlingen, personeel en vrijwilligers.
Deze verzekering dekt ongevallen gedurende 24 uur per dag tijdens alle door de school georganiseerde normale activiteiten.
- Een wettelijke aansprakelijkheidsverzekering (WA); via deze verzekering is de school verzekerd voor gevallen waarbij zij voor schade aansprakelijk gesteld kan worden. Niet verzekerd is schade als gevolg van diefstal of vermissing.

De school kan alleen aansprakelijk worden gesteld in die gevallen waarin de leerlingen onder toezicht staan van leraren, overig personeel of ouderparticipanten.

De school is volgens de verzekering alleen aansprakelijk als:

- zij een onrechtmatige daad heeft gepleegd;
- zij schuld heeft; e.e.a. impliceert dat een school niet in alle gevallen aansprakelijk gesteld kan worden;
- er schade is.

Dit maakt een eigen WA-verzekering dus niet overbodig.

10.2 Vereniging van vrijescholen.

Het vrijeschoolonderwijs staat in de belangstelling en groeide de laatste 10 jaar met ruim 51%. Inmiddels zitten er meer dan 31.000 leerlingen op 124 vrijescholen in het basis- en voortgezet onderwijs. De Vereniging van vrijescholen is de landelijke belangenorganisatie van vrijescholen in Nederland en vertegenwoordigt hen in politieke netwerken en in de onderwijssector. Daarnaast werkt de Vereniging aan de uitvoering van haar meerjarenplan 2021-2026.

Meer weten?

Ontwikkelingen zijn te volgen via de website www.vrijescholen.nl. Via de website kan je je ook abonneren op de nieuwsbrief.

10.3 Begeleidingsdienst voor vrijescholen

BVS-schooladvies is al meer dan 40 jaar een landelijk kennis- en expertisecentrum voor vrijeschoolonderwijs. Wij richten ons op de begeleiding van het onderwijs op vrijescholen en de ontwikkeling van de schoolorganisatie. Centraal staat de pedagogische opdracht van het vrijeschoolonderwijs. We doen onderzoek naar elementen uit het vrijeschoolleerplan. Ook hebben we, ter ondersteuning van leraren, webapplicaties en publicaties ontwikkeld. Wij begeleiden vrijescholen bij verbetertrajecten, verandertrajecten en visietrajecten.

Voor PO scholen verzorgen we o.a. scholing rondom taal, rekenen en periodeonderwijs, doen toetsanalyses en begeleiden leraren en teams met onze sociale vaardigheidstrainingen Regenboog. Voor VO scholen verzorgen we o.a. scholing rondom het mentoraat, activerende didactiek, zelfregulering in de puberteit en begeleidingen in leerlingparticipatie, ouderbetrokkenheid, veranderprocessen, teamontwikkeling en van leidinggevend.

Daarnaast bieden wij de volgende opleidingen:

- Opleiding Schoolleider (basisbekwaam en vakbekwaam), samen met NSO CNA
- Opleiding Leidinggeven op een vrijeschool (voor ervaren leidinggevendenden, nieuw in de vrijeschool)
- Opleiding vrijeschoolpedagogie voor kleuterleraren
- Opleiding vrijeschoolpedagogie voor basisschoollerares
- Opleiding vrijeschoolpedagogie voor docenten uit het voortgezet onderwijs

BVS-schooladvies heeft adviseurs met kennis over de volgende onderwerpen:

- inhoudelijke thema's rond het vrijeschoolonderwijs
- schoolorganisatie
- inhoud van het onderwijs, zoals didactiek, handelingsgericht werken, sociaal-emotionele ontwikkeling □ leerlingenzorg/ondersteuning.

Bovenstaande diensten worden aangevraagd door vertegenwoordigers van de school. Ook ouders kunnen bij ons terecht voor vragen m.b.t. de ontwikkeling van hun kind.

Voor uitgebreide informatie van ons complete aanbod (voor scholen en ouders) kunt u een bezoek brengen aan onze website: www.bvs-schooladvies.nl. U kunt ons ook bellen of mailen:

- telefoon - (030) 281 96 56
- mail – admin@bvs-schooladvies.nl

10.4 Stichting voor Rudolf Steinerpedagogie

De Stichting voor Rudolf Steiner pedagogie verzorgt fondswerving ter financiële ondersteuning van wenselijke projecten en fundamenteel onderzoek ten behoeve van de ontwikkeling en vernieuwing van de pedagogie en het vrijeschoolonderwijs. Het beleid voor de aanwending van de fondsen wordt afgestemd met de Vereniging van Vrijescholen. Schenkingen kunt u doen op bankrekening 21.21.60.400 t.n.v. Stichting voor Rudolf Steiner Pedagogie te Zeist.

10.5 Vereniging voor Vrije Opvoedkunst (VOK)

De Vereniging voor Vrije Opvoedkunst, waarvan ieder persoonlijk lid kan worden, bestaat al sinds 1928 en stelt zich ten doel het verwezenlijken van de pedagogische en sociaal-pedagogisch-didactische impuls van Rudolf Steiner.

De uitvoering van deze impuls wordt tot uitdrukking gebracht door een aantal activiteiten, zoals:

1. De uitgave van het tijdschrift Vrije Opvoedkunst. Dit tijdschrift verschijnt acht maal per jaar en is het visitekaartje van de vereniging. In dit tijdschrift vindt u vele artikelen en beschouwingen over de achtergronden van de Vrije Schoolpedagogie en nieuws en commentaar uit de Vrije Schoolbeweging.

2. Jaarlijks organiseert de vereniging landelijke themadagen. Het programma vermeldt voordrachten over actuele sociaalpedagogische onderwerpen, afgewisseld met werk- en gespreksgroepen.

3. De voordrachten die tijdens de themadagen worden gehouden, worden in handzame boekjes uitgegeven en zijn tegen een geringe vergoeding verkrijgbaar. Ook andere onderwerpen die in de belangstelling staan, worden in de VOK-cahiers belicht.

4. De vereniging kent 59 plaatselijke afdelingen. Zij vormen een belangrijke schakel tussen de vereniging en de leden. De plaatselijke afdelingen organiseren lezingen en cursussen voor ouders van Vrije Scholen en andere belangstellenden.

5. Voor de plaatselijke afdelingen wordt een Nieuwsbrief uitgegeven met nieuws uit de plaatselijke afdelingen en de vereniging.

6. De vereniging organiseert een toenemend aantal cursussen en conferenties.

U kunt lid/donateur van de Vereniging voor Vrije Opvoedkunst worden. U ontvangt dan het tijdschrift Vrije Opvoedkunst en ondersteunt de realisering van bovenstaande initiatieven. Bovendien kunt u gratis adverteren in het tijdschrift en hebt u gratis toegang tot de landelijke themadagen. Adresgegevens vindt u in de bijlage.

10.6 Hogeschool Helicon Leiden

De Hogeschool verzorgt opleidingen gericht op het Vrije Schoolonderwijs, waarin het pedagogisch denken en handelen wordt ontwikkeld en waarin de sociale en creatieve ontwikkeling van de mens centraal staat.

10.7 Jeugdgezondheidszorg GGD Midden-Brabant

Wat doet de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) van de GGD Midden Brabant?

Het JGZ-team bestaat uit een jeugdarts, jeugdverpleegkundige, logopedist en assistente. Het team wordt verder ondersteund door een jeugdpsycholoog.

De JGZ-teamleden hebben als taak het bewaken en bevorderen van de gezondheid van jeugdigen op de hun toegewezen scholen.

Ieder kind, iedere ouder of leerkracht kan uit eigen beweging contact opnemen met een arts of verpleegkundige van de GGD als daar redenen voor zijn, bijv. bij twijfel over groei of gehoor. Maar ook bij problemen op psychosociaal gebied, zoals angstig zijn.

Naast het periodiek gezondheidsonderzoek van de kinderen adviseren de arts en verpleegkundige van de JGZ de scholen over de veiligheid en de hygiëne binnen de school en over de gezondheidstoestand van de leerlingen. Hierbij wordt echter de vertrouwelijkheid van het onderzoek in acht genomen.

11. Praktische zaken en schoolregels

1. Aanmelding van nieuwe leerlingen.

Zodra geïnteresseerde ouders contact opnemen met de school, dan wordt dit doorgegeven aan de kleutercoördinator en/of schoolleider. Volgt er een daadwerkelijke aanmelding dan vindt er een aannamegesprek met ouders en kind plaats. De ouders ontvangen hierover informatie.

2. Bij ziekte of verzuim

Ziekte van uw kind graag via de schoolapp, telefonisch of persoonlijk melden tussen 8.00 en 8.30 uur.

Voor lesverzuim anders dan door ziekte of omstandigheden in de familie (bijv. bruiloft, jubilea, begrafenis) zoals beschreven in de leerplichtwet, dient een schriftelijk verzoek te worden ingediend bij de Schoolleiding. De Schoolleiding heeft in het nemen van een beslissing een beperkte ruimte, zoals is vastgelegd in de gewijzigde leerplichtwet van 1-8-1994 .

De schoolleiding is nu verplicht:

1. direct burgemeester en wethouders (i.c. de leerplichtambtenaar) van de woon- of verblijfplaats van de jongere in kennis te stellen indien:
 - a. er 3 achtereenvolgende schooldagen verzuimd is.
 - b. er gedurende een periode van 4 opeenvolgende lesweken het verzuim meer dan 1/8 deel van het aantal lestijd bedraagt.
2. jaarlijks een opgave te doen aan de minister van de omvang van het schoolverzuim aan onze school.

De verlofregeling is aangescherpt; d.w.z. voortaan is er geen extra vakantieverlof meer te geven.

De schoolleiding is wel bevoegd om vakantieverlof te verlenen, indien de specifieke aard van het beroep van een der ouders hen slechts in staat stelt buiten de schoolvakanties op vakantie te kunnen gaan (artikel 13a) . Er wordt wel eens gedacht, dat kinderen op school ook zgn. snipperdagen kunnen opnemen. Dit is zeker niet het geval.

Wel is de schoolleiding bevoegd om bijzondere verlofdagen te geven. Deze verlofdagen moeten dan wel betrekking hebben op omstandigheden die verband houden met de familie (artikel 14, lid 1; bruiloften, jubilea e.d.). Ongeoorloofd verzuim wordt bij de leerplichtambtenaar gemeld. Dit is de juridische kant van de zaak.

De pedagogische kant is echter veel belangrijker: de klas is een geheel, het schooljaar is een geheel. Afwijken van het jaarrooster door een kind is inbreuk doen op het geheel van de klas en op het ritmische geheel van het schooljaar. Dit moet men ten eerste zien te voorkomen. Alleen in het uiterste geval kunnen ouders dit in samenspraak met de klassenleerkracht en het college aanvragen.

In de kleuterklassen kan er voor 4-jarigen een afspraak worden gemaakt over een eventuele rustdag. Dit is alleen het geval als het in het belang van het kind is en uitsluitend in overleg tussen de ouders en de kleuterjuf.

4. Maatregelen ter voorkoming en bestrijding van lesuitval

Het landelijk tekort aan invalkrachten levert ook voor onze school probleemsituaties op. Dit betekent dat wanneer er een leerkracht ziek is, en we geen vervanging voor deze leerkracht hebben kunnen vinden, dat we de volgende noodmaatregelen zullen treffen om te voorkomen dat lessen uitvallen:

*In de kleuterafdeling kan het voorkomen dat een klas wordt opgedeeld over de andere kleuterklassen. U krijgt daarover, wanneer de tijd dat toelaat, via de schoolapp bericht.

*Voor de lagere schoolklassen zijn er de volgende mogelijkheden:

- a. een klas wordt verdeeld over andere klassen. Er wordt dan werk voor deze klas gezocht, waaraan de kinderen zoveel mogelijk zelfstandig kunnen werken en/of daar waar mogelijk doen ze met het programma mee van de klas waarin ze zich op dat moment bevinden.
- b. één of meerdere leraren doen in hun ambulante (=taak-)uren het vervangingswerk dat noodzakelijk is
- c. in het uiterste geval zullen we u moeten vragen uw kind, zo dat voor u mogelijk is, een ochtend, middag of dag thuis te houden. U zult begrijpen dat bovengenoemde maatregelen ons, om meerdere redenen pijn doen. Helaas zien we op dit moment geen andere mogelijkheden. We vragen u dan ook om begrip voor deze situatie.

5. Gronden voor vrijstelling van het onderwijs

Het is mogelijk dat ouders, op grond van geloofsovertuiging, bezwaar maken tegen het bijwonen van bepaalde lessen. Ouders die op grond van hun geloofsovertuiging, vrijstelling van bepaalde lessen wensen voor hun kinderen, kunnen hiervoor een verzoek indienen bij de schoolleiding. Wanneer hun verzoek wordt toegekend, zal er door de schoolleiding in overleg met de klassenleerkracht van het betreffende kind, gezocht worden naar alternatieve onderwijsactiviteiten.

6. Schorsing of verwijdering van leerlingen

Wanneer een leerling zich ernstig misdraagt, kan in het uiterste geval worden overgegaan tot schorsing of verwijdering van deze leerling. De regels voor schorsing en verwijdering van leerlingen zijn ter inzage op te vragen bij de schoolleiding. **U kunt hiervoor ook kijken op de website van de stichting Pallas bij 'schorsen en verwijderen'.**

Uiteraard zal niet eerder dan nadat er een uitgebreid (begeleidings-)traject is gegaan met de ouders van de betreffende leerling en er onvoldoende zicht is op óf verbetering van gedrag van de leerling, óf medewerking van de ouders, de procedure tot schorsing of verwijdering worden gestart.

7. Ondersteunende werkzaamheden door ouders in de klas.

Voor sommige lessen kan aan ouders worden gevraagd (tijdelijk) in de klas een handje te komen helpen: bv. tijdens handwerklessen, handvaardigheidslessen.

De verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen in de klas, voor het leerproces van de kinderen, blijft ook dan liggen bij de leerkracht die op dat moment de les verzorgt. Mochten er problemen of vragen ontstaan gedurende de hulpactiviteiten dan kunt u deze na afloop van de les met de betreffende leraar bespreken, of – indien dit niet mogelijk of wenselijk is- met de schoolleiding.

8. Reiskostenvergoeding voor Vrije Schoolkinderen

In de meeste gemeenten is het mogelijk om een vergoeding van reiskosten van en naar school te krijgen voor kleuters, leerlingen van de onderbouw en van het speciaal onderwijs.

Omdat deze regelingen per gemeente sterk kunnen verschillen, is het verstandig hierover contact op te nemen met de afdeling onderwijs van de gemeente in uw woonplaats.

9. Benodigheden kleuterklassen

Alle kleuters moeten ritmiekschoentjes hebben voor de euritmie-lessen. Bij nat weer dragen de kleuters slofjes of de ritmiekschoentjes in de klas.

onderbouw

De kinderen van de eerste klas hebben euritmieschoenen nodig (ritmiekschoenen, geen gladde zool!) en een stoffen euritmietas, alles gemerkt met hun naam.

Vanaf de *tweede of derde klas* wordt de ouders gevraagd een diatonische blokfluit te betalen, die door de klassenleerkracht wordt ingekocht. Deze fluit is het eigendom van de kinderen.

Vanaf de *derde klas* hebben de kinderen gymnastiekspullen nodig: een sportbroek en shirt of een turnpakje, gymschoenen (géén zwarte zolen) die niet buiten zijn gedragen.

In de *derde klas* krijgen de kinderen een vulpen van school. Bij stuk gaan of zoek raken zorgt het kind of de ouders voor een nieuwe.

In de *zesde klas* hebben de kinderen naast een schooltas een passer nodig en eventueel twee grote meetkundige driehoeken (aanschaf steeds in overleg met de klassenleerkracht).

10. Hoofdluis

In het kader van de bestrijding van de hoofdluis, wordt er meteen na elke schoolvakantie in elke klas, door een van de ouders uit die klas gecontroleerd op hoofdluis. We doen een dringend beroep op de ouders om hun kinderen ook zelf regelmatig op hoofdluis te controleren, vooral ook in en vlak na de zomervakantie. Verder in het jaar is het verstandig de kinderen wekelijks te stofkammen. Mocht u tijdens het schooljaar bij uw kind hoofdluis constateren, dan vragen wij u dringend dit door te geven aan de klassenleerkracht. Alle ouders van de klas wordt dan schriftelijk gevraagd nog eens extra te controleren en eventueel te behandelen. In Hoofdstuk 15 vindt u het hoofdluisprotocol. Het moge duidelijk zijn dat er iets aan te doen is en dat wij op school geen hoofdluis kunnen accepteren.

11. Vóór en ná schooltijd

De kinderen gaan bij het luiden van de bel in de klassenrij staan en worden door hun leerkracht naar binnen geleid.

Zorg dat uw kind op tijd op school is. De dag wordt in de klas gezamenlijk geopend en het is voor uw kind heel vervelend deze gezamenlijk opening buiten adem of zelfs niet mee te maken.

Vanaf 8.15 u is er toezicht op het schoolplein: stuur uw kind niet te vroeg. Tot een kwartier ná schooltijd is er ook toezicht op het plein. Eerder en langer verblijf is niet wenselijk omdat er geen toezicht is.

12. Schoolreisjes en kampen

Voor schoolreisjes en de schoolkampen zijn geen kosten voor de ouders verbonden.

13. Prikbord

Via het prikbord naast de voordeur in de hal wordt u op de hoogte gehouden van de diverse vrijeschoolzaken. Het rechtergedeelte van dit prikbord is uitsluitend bedoeld voor mededelingen vanuit de school of zaken die te maken hebben met de achtergronden van de Vrije Schoolpedagogie. Het linkergedeelte van het prikbord is bedoeld voor de ouders. U kunt er kleine advertenties opprikken, aankondigingen voor cursussen, exposities, etc. Na max drie weken worden berichten er weer vanaf gehaald.

14. Gebruik van de lokaliteiten

De *lerarenkamer* is een ruimte waar de leraren bij elkaar komen, werken en vergaderen en deze is niet voor anderen toegankelijk dan na overleg.

De *administratie* is -buiten de openingsuren- niet toegankelijk.

Wie van een der ruimtes van de school gebruik wil maken voor cursussen, repetities e.d., kan een verzoek hiertoe indienen bij de Schoolleiding.

15. Administratie

De administratie is te bereiken via het telefoonnummer 013-5431963 en via emailadres info@tiliander.nl. Post kunt u in de brievenbus buiten het kantoor stoppen.

16. Conciërge.

Gedurende de gehele week is er in onze school een conciërge aanwezig.

17. Beleid t.a.v. sponsoring

De school heeft als beleid geen financiële middelen te genereren via sponsoring door bedrijven of andere commerciële instellingen.

19. Verzekering

De school heeft voor alle leerlingen de gebruikelijke collectieve zorgscholierenverzekering afgesloten. De leerling is verzekerd voor zorg tijdens schooltijden, gedurende de reis van en naar huis en tijdens excursies en schoolreisjes onder verantwoording van een leerkracht. Dit is geen aansprakelijkheidsverzekering.

12. Algemene schoolregels

- 1.** Iedereen houdt zich aan het vakantierooster en de schooltijden zoals ze in dit boekje zijn aangegeven. Voor afwijkingen: zie onder "verzuim".
- 2.** Op het schoolplein mag door niemand gefietst worden. De fietsen dienen alleen op de daartoe bestemde plaatsen gestald te worden, dus ook niet in het schoolgebouw.
- 3.** Er is parkeerregulering in de Lange Nieuwstraat en omliggende straten. Wij maken u erop attent dat er op maandag t/m zaterdag van 9.00 uur tot 22.00 uur betaald moet worden.
- 4.** Op de dag dat er eurythmie-, gymnastiek- of zwemles is, dienen de kinderen de desbetreffende spullen bij zich te hebben.
- 5.** Vanwege het regionale karakter van de school, is het lesrooster compact en blijven de kinderen tussen de middag op school. Er wordt tweemaal tijdens de schooldag een hapje gegeten: eenmaal op de ochtend en voor de hogere klassen ook om 12.30 uur. Het eten gebeurt in de klas onder toezicht en verantwoordelijkheid van een leraar.
- 6.** We vragen ouders en kinderen samen erop toe te zien dat er geen jassen, sjaals, wanten e.d. achter blijven in de school. Neem voor verloren en gevonden voorwerpen contact op met de conciërge.
- 7.** We houden ons schoolgebouw graag zo mooi als mogelijk is. Alle gebruikers, kinderen, ouders en leraren kunnen daar gezamenlijk zorg voor dragen.
- 8.** We verwachten dat kinderen verzorgd gekleed naar school gaan. De leerkracht gaat in gesprek met de leerling en/of de ouders als aspecten zoals opvallende kleding, make-up en geverfde haren een storende invloed hebben op de harmonie en balans in de klas. Wij streven ernaar dat elk

kind zich veilig voelt op onze school en dat de ontwikkeling van alle kinderen gewaarborgd kan worden.

9. Het is niet toegestaan te snoepen op school, dus ook om bij verjaardagen op snoep te trakteren.

10. Alleen in dringende gevallen mag door ouders of kinderen gebruik worden gemaakt van de telefoon en altijd ná toestemming van de klassenleerkracht van het betreffende kind.

11. De kinderen spreken de leraren aan met meester of juf.

13. Pestprotocol

Inleiding

Vrije School Tiliander wil haar kinderen een veilig pedagogisch klimaat bieden, waarin zij zich harmonieus en op een prettige en positieve wijze kunnen ontwikkelen. De leerkrachten bevorderen deze ontwikkeling door het scheppen van een veilig klimaat in een prettige werksfeer in de klas en op het schoolplein.

Het is daarvoor noodzakelijk de kinderen duidelijke gedragsregels aan te bieden en deze te onderhouden. **Respect** is daarbij het woord.

Ondanks duidelijke gedragsregels kan het toch voorkomen dat een kind systematisch door andere kinderen wordt gepest. In een dergelijk geval is het van groot belang dat de leerkracht onder ogen ziet, dat er een ernstig probleem in zijn of haar groep is. In een klimaat waarin het pesten gedoogd wordt, worden ook de pedagogische structuur en de veiligheid daarin ernstig aangetast. Voor onze school is dat een niet te accepteren en ongewenste situatie.

Als er niet adequaat wordt opgetreden, is pesten een erg hardnekkig verschijnsel en kan voor de gepeste kinderen traumatische herinneringen aan de kindertijd opleveren.

Daarom hebben wij een pestprotocol dat in werking treedt als dit ongewenste verschijnsel zich voordoet.

Dit protocol is een vastgelegde wijze waarop we het pestgedrag van kinderen in voorkomende gevallen benaderen. Het biedt alle betrokkenen duidelijkheid over de impact, ernst en ook specifieke aanpak van dit ongewenste gedrag.

1. Omschrijving pestgedrag

Een definitie van het begrip pesten kan zijn: Het systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling van een of meer leerlingen door een klasgenoot of een groep van klasgenoten terwijl de leerling(en) niet meer in staat zijn zichzelf te verdedigen.

Pestgedrag kan op de volgende manieren tot uiting komen:

A. Verbaal

- Vernederen
- Schelden
- Dreigen
- Belachelijk maken, uitlachen bij lichaamskenmerken of bij een verkeerd antwoord in de klas.
- Kinderen een bijnaam geven op grond van door de kinderen als negatief ervaren kenmerken.
- Briefjes schrijven om een kind uit een groepje te isoleren of echt steun te zoeken om samen te kunnen spannen tegen een ander kind.

B. Fysiek

- Trekken en duwen, spugen.
- Schoppen en laten struikelen.
- Krabben, bijten en haren trekken.

C. Intimidatie

- Een kind achterna blijven lopen of een kind ergens opwachten.
- Iemand in de val laten lopen, de doorgang versperren of klem zetten tussen de fietsen.
- Dwingen om bezit van jou af te geven.
- Een kind dwingen bepaalde handelingen te verrichten, bijvoorbeeld geld of snoep meenemen.

D. Isolatie

- Steun zoeken bij andere kinderen opdat het kind bijvoorbeeld niet wordt uitgenodigd voor verjaardagsfeestjes.
- Uitsluiten: het kind mag niet meedoen met spelletjes, niet meelopen naar huis.

E. Stelen of vernielen van bezittingen

- Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed.
- Beschadigen en kapotmaken van spullen: boeken bekladden, schoppen tegen en gooien met een schooltas, banden van de fiets lek steken.

F. Seksueel grensoverschrijdend gedrag G. Pesten via social media

Hieronder staan de statements die de leerkrachten proactief met de leerlingen bespreken en naar handelen.

1. *Iedereen is bijzonder en dat respecteer ik.*
2. *Ik ben eerlijk en te vertrouwen.*
3. *Ik ben vriendelijk en houd rekening met anderen.*
4. *Op school spelen en werken we samen.*
5. *Ik ga netjes om met de spullen van mezelf en van anderen.*
6. *Ik ga veilig om met mezelf en anderen.*
7. *Als ik zie dat iemand hulp nodig heeft, ga ik naar een leerkracht.*
8. *Als ik zie dat iemand gepest wordt, waarschuw ik de leerkracht.*

3. Preventieve maatregelen

1. De leerkracht bespreekt met de leerlingen de algemene afspraken en regels in de klas aan het begin van het schooljaar. Het onderling plagen en pesten wordt hier benoemd en besproken in alle groepen van de school en vanaf klas 1 worden de gedragsregels van het pestprotocol expliciet besproken.
2. Op 1 van de klassenouderavonden in het schooljaar zal het pestprotocol aan de orde worden gesteld. Wij willen de ouders enerzijds actief betrekken bij ons protocol en hen anderzijds op de hoogte houden.
3. Indien de leerkracht aanleiding daartoe ziet, besteedt hij of zij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek.
4. Eenmaal per jaar wordt er door de leerlingen van klas 5 t/m 6 een vragenlijst ingevuld over gedrag, motivatie en veiligheid. Conclusies worden getrokken en besproken.

4. Het stappenplan bij het pesten op school

A. Melding van het pesten

Allereerst wordt pestgedrag door de eigen klassenleerkracht waargenomen en dient ieder door een ander (collega, conciërge, ouder, stagiaire en kinderen) waargenomen pestgedrag bij de betreffende klassenleerkracht gemeld te worden.

De leerkracht meldt aan de collega's in de pedagogische vergadering dat hij/zij melding(en) gehad heeft van pesten. ALLE leerkrachten weten er vanaf dit moment van!

B. In kaart brengen van het probleem

De leerkracht gaat nu proberen om het pestprobleem zo spoedig en helder als mogelijk in beeld te krijgen. Dit gebeurt door:

- het horen van het slachtoffer en diens ouders
- het horen van de pester(s) en diens ouders
- na het horen van het slachtoffer en de pester(s) hoort hij de andere betrokkenen.

In het college worden de volgende stappen besproken.

C. Oplossen van het probleem

Als het eerder vermelde voldoende aanknopingspunten biedt, dan gaan we op de hierna beschreven wijze met de klas en de ouders in gesprek.

D. Het begeleiden van de kinderen

In de kleuterklassen en de laagste klassen kunnen de vertelstof of andere pedagogische verhalen en kan de, pedagogische sterk werkende, autoriteit van de leerkracht de kinderen vrij vlot op een goed spoor terugbrengen.

Vanaf klas 3 gebeurt dit ook d.m.v. gesprek. Hierbij zullen twee achtereenvolgende stappen genomen worden:

- een gesprek in kleinere kring met de direct betrokkenen.
- een gesprek met de klas.

E. De gesprekken met de klas

We willen de weg van de "no-blame" aanpak gaan. Dus:

* is dit een weg waarbij niemand beschuldigd wordt. Duidelijk moet worden wat het verschil is tussen plagen en pesten.

* maken we duidelijk dat pesten niet gewenst is.

Doel is dat je de dader niet apart hoeft aan te pakken omdat de groep als geheel leert om corrigerend te handelen, t.a.v. pesten in de klas! En ook het verschil tussen verklikken en melden van onrecht wordt besproken.

F. Een ouderavond

Het pestprobleem wordt centraal gesteld indien noodzakelijk en alle ouders wordt gevraagd hun waarnemingen, ter verrijking en completering van het beeld, in te brengen. Heel belangrijk is hierbij dat er voor alle ouders een veilige sfeer wordt gecreëerd. Hierbij treedt geen polarisatie op en we spreken met vertrouwen in elkaar over het probleem, zonder elkaar te veroordelen of de schuldvraag te willen beantwoorden. Overigens moeten de ouders er ook op voorbereid worden dat de uitkomsten wel eens anders uitvallen dan men in eerste instantie dacht. Soms blijken de vermeende slachtoffers zelf de daders te zijn. Ook dan moeten we er zorg voor dragen dat we dit probleem samen oplossen.

G. Terug in het college

Na enige tijd weer een gesprek in het college en een ouderavond van de klas om terug te kijken op de gang van zaken en eventueel nieuwe plannen te maken. Expertise van ons samenwerkingsverband Plein 013 kan altijd opgevraagd worden.

5. Herhaald pestgedrag

A. Indien er sprake is van herhaald pestgedrag worden de ouders van de pester in het bijzijn van de pester op de hoogte gesteld van de ongewenste gebeurtenissen in een gesprek met de betreffende leerkracht. Aan het eind van dit oudergesprek worden de afspraken met de pester uitdrukkelijk doorgesproken en ook vastgelegd. Ook de op te leggen sancties bij overtreding van de afspraken worden daarbij vermeld. Gedacht kan worden aan uitsluiting van met name de situaties die zich in het bijzonder lenen voor pestgedrag.

Daarbij kan gedacht worden aan: buitenspelen, overblijven, bewegingsonderwijs, excursies, schoolreisjes en bibliotheekbezoek. De schoolleider wordt van de uitkomst van het gesprek op de hoogte gesteld. Alle afspraken worden vastgelegd in het leerlingvolgsysteem.

B. Indien het probleem zich toch blijft herhalen meldt de leerkracht dit gedrag aan de schoolleider. De leerkracht overhandigt de schoolleider een gedocumenteerd protocol met daarin de data van de gebeurtenissen, de

data en inhoud van de gevoerde gesprekken en de vastgelegde afspraken zoals die gemaakt zijn om het pesten aan te pakken.

C. De schoolleider roept de ouders op school voor een gesprek. Ook het kind kan in dit eerste schoolleiding gesprek betrokken worden. De schoolleider gaat uit van het opgebouwde archief van de leerkracht en vult dit archief verder aan met het verloop van de gebeurtenissen.

D. Een en ander wordt zorgvuldig gedocumenteerd in het leerlingvolgsysteem van de school.

De pestcoördinator van onze school is tevens de projectleider gedrag.

14. Protocol Leerlingenvervoer en Veiligheid

1. Definities

In dit protocol wordt verstaan onder:

- a. *Regulier leerlingenvervoer*: het door de school georganiseerd groepsvervoer van leerlingen. Hieronder wordt uitdrukkelijk niet verstaan het vervoer van de eigen kinderen door de ouders van en naar school.
- b. *Verzekering*: zowel een WA-verzekering als een inzittendenverzekering.

2. Regulier leerlingenvervoer

2.1 Algemene vervoersregels

- a. De chauffeur houdt zich aan de verkeersregels. Met name aan de maximumsnelheden.
- b. Er wordt niet in colonne gereden, maar er worden afspraken gemaakt over de te rijden route en eventuele rustplaatsen.
- c. Bij voorkeur is er in ieder vervoermiddel naast de chauffeur een begeleider aanwezig.

2.2 Aantal te vervoeren personen

- a. Het aantal te vervoeren personen is gekoppeld aan het aantal zitplaatsen. Het aantal zitplaatsen is terug te vinden op het keuringsbewijs van taxi's, bussen en personenauto's dat in het vervoermiddel aanwezig moet zijn.
- b. Vorenstaande betekent dat er niet meer kinderen vervoerd worden dan er zitplaatsen zijn.
- c. Het verdient de voorkeur in een touringcar te beschikken over tenminste één begeleider per tien leerlingen.
- d. Begeleiders dienen tijdens de schoolreis verspreid in de touringcar te zitten.

2.3 Voor- of achterin

- a. Kinderen moeten bij voorkeur achterin zitten.

- b. Alleen kinderen *van twaalf jaar of onder de twaalf jaar met een lengte van 150 cm of langer* mogen voorin zitten.

2.4 Autogordel

- a. Er worden niet meer kinderen vervoerd dan er gordels zijn.
- b. Kinderen kleiner dan 150 cm mogen driepuntsgordels als heupgordel gebruiken.
- c. Er wordt op gelet dat de kinderen de autogordels tijdens het rijden niet afdoen.

2.5 Kinderslot

Indien aanwezig, wordt er gebruik gemaakt van kindersloten.

2.6 In- en uitstappen

De kinderen dienen op een veilige plaats in- en uit te stappen: aan de trottoirkant of, als er geen trottoir is, in de berm. Begeleiders dienen zelf ook altijd uit te stappen.

Algemeen geldt dat steeds de op dat moment geldende wettelijke regels i.v.m. vervoer van kinderen in een personenauto in acht moeten worden genomen.

3. Verzekering

- a. De betreffende leerkracht vergewist zich van deugdelijke verzekering, (**WA- en inzittendenverzekering**) wanneer voor het georganiseerd groepsvervoer van leerlingen gebruik gemaakt wordt van voertuigen die eigendom zijn van ouders c.q. vrijwilligers.
- b. Wanneer voor het leerlingenvervoer gebruik gemaakt wordt van de diensten van een vervoersmaatschappij, vergewist de directie zich van deugdelijke verzekering door deze maatschappij.

15. Hoofdluisprotocol

Omdat hoofdluis al jaren een vervelende plaag is voor kinderen en dus ook voor hun ouders hebben wij op school een hoofdluisprotocol. Als school moet je beleid hebben t.a.v. de bestrijding van hoofdluis. Dit beleid is gemaakt in samenspraak met de GGD en het RIVM (Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu). Beide instanties houden zich bezig met het gezond houden van o.a. scholen. Dit zowel preventief als actief. Het schoolgezondheidsbeleid t.a.v. hoofdluisbestrijding is niet vrijblijvend! Dat houdt in dat je als ouder(s) verplicht bent om er alles aan te doen om je kind(eren) luisvrij naar school te sturen.

- * Bij ons op school controleert na iedere vakantie een aantal klassenouders de kinderen op neten en luizen.

- * Deze informatie wordt doorgespeeld naar de klassenleerkracht.

- * De klassenleerkracht meldt dit vervolgens aan de ouders van de kinderen waarbij luizen/neten zijn geconstateerd. Deze zijn verplicht hier onmiddellijk op te reageren.

Voor manieren van bestrijding kunt u de sites raadplegen van b.v. www.ggd.nl of www.rivm.nl

- * Blijkt daarna bij herhaling dat dit te weinig effect heeft gehad dan kan de school contact opnemen met de verpleegkundige van de GGD om hulp aan de ouder(s) te bieden.

- * Blijkt dit door onwelwillendheid van de ouder(s) ook niet te helpen dan kan de school contact opnemen met de leerplichtambtenaar om een kortstondige schorsing ter bestrijding aan te vragen.

Een school is verplicht om dit protocol te hebben en er naar te handelen.

Het schoolgezondheidsbeleid is er op gericht om veiligheid en hygiëne op onze school te waarborgen. Het is daarom noodzakelijk om deze informatie duidelijk met u te communiceren.

Bij vragen /opmerkingen hierover kunt u zich per e-mail wenden tot de directeur.

16. Klachtenregeling

Vertrouwenspersoon en klachtenregeling

Bij het samenwerken van mensen kunnen soms beslissingen worden genomen en handelingen worden verricht of juist nagelaten, die aanleiding kunnen zijn voor een klacht. Het is wettelijk verplicht dat iedere school een klachtenregeling heeft, zodat leerlingen en hun ouders, maar ook de personeelsleden en het bestuur weten welke procedure van toepassing is bij het behandelen van een klacht.

Klachtenregeling

Bij het afhandelen van klachten is het van belang dat de juiste procedure wordt gevolgd.

1. Het eerste aanspreekpunt is de klassenleerkracht. In veel gevallen kunnen klachten hier worden opgelost als het gaat om pedagogische vraagstukken, omgangsproblemen, praktische vragen, enzovoorts.
2. Indien dit onvoldoende tot een bevredigend resultaat leidt, kan de schoolleider worden benaderd.
3. Wanneer de leerkracht en de schoolleider de klacht niet tot tevredenheid weten op te lossen, graag rechtstreeks contact opnemen met het bestuur, te bereiken via info@stichtingpallas.nl.
4. Wanneer ook na de inspanningen van de schoolleiding en het bestuur de klacht blijft voortbestaan komt de externe klachtencommissie in beeld. De landelijke klachtencommissie voor het algemeen bijzonder onderwijs, waarbij stichting Pallas is aangesloten, valt onder de Stichting geschillencommissie Bijzonder Onderwijs (GCBO) te bereiken via postbus 82324, 2508 EH Den Haag, tel. Nr. 070-3861697 of via info@gcbo.nl

Voor meer informatie wordt verwezen naar de klachtenregeling van stichting Pallas (www.stichtingpallas.nl).

Vertrouwenspersoon

De vertrouwenspersoon van stichting Pallas is de heer Th. v/d Gazelle. Leerlingen, ouders en personeelsleden kunnen vertrouwelijke vraagstukken met hem bespreken.

Contactgegevens: Dhr. Th. v/d Gazelle, gsm.nr.: 06-14726394. Er is evt. ook een vrouwelijke vertrouwenspersoon beschikbaar.

Vertrouwensinspecteur

In bijzondere gevallen kan het nodig zijn om de hulp in te roepen van een vertrouwensinspecteur. Bij de onderwijsinspectie zijn vertrouwensinspecteurs werkzaam bij wie men terecht kan voor het melden van klachten over gebeurtenissen in het onderwijs op het gebied van (seksuele) intimidatie en seksueel misbruik; (fysiek) geweld; grove pesterijen e.d. De vertrouwensinspecteurs zijn tijdens kantooruren bereikbaar op telefoonnummer 0900 - 111 3 111.

Vanaf 1 januari 2015 zijn wij als school aangesloten bij de Stichting Pallas. Daarom dient u bij een klacht die naar uw mening niet goed afgehandeld is contact op te nemen met de vertrouwenspersoon van de stichting Pallas. www.stichtingpallas.nl. Op de volgende pagina's treft u aan de klachtenregeling aan van Stichting Pallas.

KLACHTENREGELING

1. Begripsbepalingen

1.1 Een klacht gaat over gedragingen en beslissingen, dan wel het nalaten van gedragingen en het niet nemen van beslissingen van de aangeklaagde.

1.2 Een klager is een ouder/voogd/verzorger van een minderjarige leerling, een medewerker, die een klacht heeft ingediend, dan wel degene die als zodanig is erkend.

1.3 Een aangeklaagde is een leerling, een ouder/voogd/verzorger van een minderjarige leerling voor zover deze iets doet voor de school, een medewerker of een schoolleider.

1.4 Buiten deze regeling valt een klacht tegen de bestuurder. Hierin voorziet de klokkenluidersregeling van Stichting Pallas.

1.5 De klachtenregeling gaat over processen binnen de school en de organisatie. In die zin vallen klachten van omwonenden buiten deze regeling en moeten geadresseerd worden aan de wijkagent/politie.

1.6 De schoolleider of degene die de schoolleider waarneemt is degene die de afhandeling van de klacht behartigt, tenzij hij zelf aangeklaagd is. In dat geval handelt de bestuurder de klacht af.

1.7 De vertrouwenspersoon is inzetbaar in het traject na het indienen van een klacht, danwel anderszins ingeval veiligheid en geborgenheid van kinderen/ouders/medewerkers aan de orde zijn. De vertrouwenspersoon is op geen enkele manier met de school verbonden en wordt benoemd door de bestuurder op basis van deskundigheid. De vertrouwenspersoon van Stichting Pallas is de heer Th.v.d. Gazelle, te bereiken via tel.nr. 0614726394. Als back-up is een vrouwelijke collega van de heer v.d. Gazelle beschikbaar om in voorkomende gevallen als vertrouwenspersoon ingeschakeld te worden.

1.8 De vertrouwensinspecteur is inzetbaar in geval van een klacht. Centraal meldpunt: telefoonnummer 0900 – 111 3 111 (lokaal tarief), op weekdays van 8.00 uur tot 17.00 uur.

1.9 De landelijke klachtencommissie voor het algemeen bijzonder onderwijs, waarbij stichting Pallas is aangesloten ,valt onder de Stichting geschillencommissie Bijzonder Onderwijs (GCBO) te bereiken via postbus 82324, 2508 EH Den Haag, tel. Nr. 070-3861697 of via info@gcbo.nl 1.10 Het bevoegd gezag van stichting Pallas is de bestuurder van de stichting, dan wel degene die door de bestuurder is gemachtigd, te bereiken via e-mail info@stichtingpallas.nl

2. De procedure

2.1 De klager bespreekt de klacht eerst met betrokkene.

Indien voorgaande stap niet tot een oplossing leidt, kan overgegaan worden tot de volgende stap.

2.2 De klager richt zich met zijn klacht schriftelijk tot de schoolleider, tenzij de klacht de schoolleider zelf aangaat. De schoolleider zorgt dat de beklaagde alsmede de bestuurder een afschrift krijgt van de betreffende klacht. De schoolleider houdt de bestuurder gedurende het gehele verloop van de klachtenafhandeling op de hoogte.

Indien de klacht de schoolleider zelf aangaat richt de klager zich direct tot de bestuurder, die in het vervolg de in dit document beschreven rol van 'schoolleider' vervult.

2.3 De schoolleider gaat direct na of de klacht wel of niet te maken heeft met een (beweerd)zedenmisdrijf. Is dit het geval, dan wordt de procedure conform hoofdstuk 3 van deze klachtenregeling gevolgd. Is dit niet het geval, dan geeft de schoolleider binnen vijf werkdagen na ontvangst van de klacht een schriftelijke reactie waarin hij aangeeft op welke wijze hij tot een oplossing denkt te komen. Hij neemt de afhandeling van de klacht vervolgens ter hand.

Indien voorgaande stap niet tot een oplossing leidt, kan overgegaan worden tot de volgende stap.

2.4 De schoolleider draagt de klacht over aan de bestuurder die de afhandeling van de klacht ter hand neemt.

Indien voorgaande stap niet tot een oplossing leidt, kan overgegaan worden tot de volgende stap.

2.5 Zowel de klager als de aangeklaagde kunnen de klacht ter beoordeling voorleggen aan de Landelijke Klachtencommissie voor het algemeen bijzonder onderwijs (zie art. 1.9).

2.6 De bestuurder maakt de afweging over het al dan niet rapporteren van de klachten aan de Raad van Toezicht, behoudens de klachten die naar de Landelijke Klachtencommissie gaan. Deze meldt de bestuurder in alle gevallen aan de Raad van Toezicht.

3. Bijzondere procedure in geval van een (beweerd) zedenmisdrijf

3.1 Voorop staat hierbij de meldplicht aan de bestuurder en de schoolleider door alle medewerkers in geval zij informatie krijgen over een mogelijke zedenmisdrijf, gepleegd door een medewerker van de school jegens een leerling jonger dan 18 jaar oud (of omgekeerd); bij niet voldoen door de medewerkers aan genoemde meldplicht, dient de bestuurder **meteen** te beoordelen of een disciplinaire sanctie aan de orde is.

3.2 De externe vertrouwenspersoon, niet medewerker zijnde, heeft deze meldplicht in geval van vermoeden van (zeden)misdrijf niet, echter deze moet een klager wel **meteen** wijzen op de mogelijkheid van het doen

van aangifte bij politie of justitie. De externe vertrouwenspersoon kan ook de klager en diens ouders uitnodigen om de schoolleider te informeren.

3.3 Zodra de bestuurder verneemt over (een vermoeden van) een zedenmisdrijf, dan wel een klacht hierover haar ter kennis komt, moet de bestuurder **direct** met de vertrouwensinspecteur in overleg treden; levert dit overleg de conclusie op dat er sprake is van een redelijk vermoeden van een zedenmisdrijf, dan doet de bestuurder (ook in geval van twijfel) meteen aangifte bij justitie/politie; voorafgaande aan de aangifte informeert zij betrokken ouder(s).

3.4 Tijdens deze procedure is het van groot belang **bij voortdurend** af te vragen of op een bepaald moment maatregelen getroffen moeten worden, waarbij in de eerste plaats afgevraagd moet worden of:

- klager/beweerd slachtoffer niet meer geconfronteerd kan worden met aangeklaagde/verdachte (andere taken voor verdachte/aangeklaagde, dan wel in uiterste geval schorsing);
- er voldoende gegevens zijn tot het nemen van disciplinaire maatregelen t.o.v. de verdachte medewerker.

3.5 Er dient op korte termijn door de bestuurder informatie aan de ouders te worden verstrekt. Hierbij is zorgvuldigheid en terughoudendheid gewenst.

3.6 De bestuurder beoordeelt of, los van een justitieel onderzoek, de schoolleider of diens vervanger een onderzoek gaat instellen.

3.7 In geval er sprake is van een vorm van zedenmisdrijf, naar het oordeel van justitie, dan wel naar het oordeel van de LKC, neemt de bestuurder met **grootste spoed** passende maatregelen.

3.8 In geval de schoolleider, ondanks negatief oordeel van justitie, onverminderd achter de betrokken medewerker kan staan, ondersteunt hij betrokkene naar vermogen in de procedure met justitie, tot het tegendeel blijkt.

3.9 In geval er geen vervolging plaatsvindt en de schoolleider overigens achter de betrokken medewerker kan staan, zorgt de schoolleider zo spoedig mogelijk voor rehabilitatie van betreffende en/of treft passende maatregelen tegen andere bij de klacht betrokkenen.

4. Slotbepalingen

4.1 In gevallen waarin deze regeling niet voorziet, beslist de bestuurder.

4.2. Deze regeling volgt op de regeling d.d. 10 mei 2012 en is een tussentijds, op basis van de bestuurstransitie geactualiseerde versie die in werking treedt op 4 februari 2013.

4.3. Deze regeling is 5 februari 2013 ter instemming aangeboden aan de GMR.

4.4. Deze regeling staat vermeld op de website van Stichting Pallas, www.stichtingpallas.nl

Deze regeling is vastgesteld door de bestuurder van Stichting Pallas.

Uden, februari 2013

A.W. de Geus

Bestuurder

17. Schorsing en verwijdering van leerlingen

Vooraf:

Onderstaande regeling inzake schorsing en verwijdering van leerlingen vindt zijn wettelijke basis in de Wet Primair Onderwijs en heeft zijn werking binnen het kader van de geldende afspraken en regelingen van het betreffende samenwerkingsverband.

Schorsing

Schorsing van een leerling is aan de orde wanneer er sprake is van

- Het door een leerling herhaaldelijk overtreden van de schoolgedragsregels;
- Ontoelaatbaar gedrag van een leerling, waardoor de voortgang van het onderwijsproces belemmerd wordt en/of orde, rust en veiligheid van de overige leerlingen/ leerkrachten in het geding is;
- Ontoelaatbaar gedrag van de ouder(s)/verzorger van een leerling, waardoor de ouder(s)/verzorger de orde, rust en/of veiligheid van leerlingen/leerkrachten op school belemmert;
- Het niet langer kunnen voldoen door de school aan de zorgplicht.

Procedure voor schorsing

De schoolleider schorst namens het bevoegd gezag;

1. Schorsing van een leerling vindt in principe pas plaats na overleg van de schoolleider met de ouders/verzorgers en de groepsleerkracht; in een spoedeisende situatie kan dat zonder dit overleg plaatsvinden; de ouders/verzorgers dienen evenwel zo spoedig mogelijk gehoord te worden; van dit gesprek en de gemaakte afspraken wordt een verslag opgemaakt dat door de ouders voor gezien wordt ondertekend ;
2. Het besluit tot schorsing wordt schriftelijk aan de ouders meegedeeld; daarbij wordt de reden van de schorsing, de ingangsdatum en tijdsduur (max. 5 schooldagen) vermeld;

3. Als de schorsing langer dan één dag duurt wordt het schriftelijk besluit tot schorsing in afschrift naar de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar gezonden;
4. Gedurende de periode van schorsing worden aan de leerling huiswerkopdrachten gegeven waardoor de voortgang van het leerproces gewaarborgd is.
5. Een uitzondering op de maximale duur van de schorsing vormt de schorsing die ingaat terwijl er overleg gaande is over de definitieve verwijdering van een leerling. De schorsing duurt dan zo lang tot er een definitieve beslissing over verwijdering kan worden genomen omdat een nieuwe school voor de leerling is gevonden;
6. Ouders/verzorgers kunnen een bezwaar tegen de schorsing indienen bij het bevoegd gezag van de school. Het bevoegd gezag neemt uiterlijk binnen 14 dagen een beslissing.

Verwijdering

Verwijdering van een leerling is aan de orde wanneer er sprake is van

- Een onherstelbaar verstoorde relatie tussen de school en de leerling en/of ouders;
- Door de school ervaren handelingsverlegenheid , waarbij zij niet voldoende tegemoet kan komen aan de hulpvraag die de leerling stelt.

De procedure van verwijdering wordt door het bevoegd gezag ,in samenwerking met de schoolleider, voorbereid. Het besluit tot verwijdering wordt genomen door het bevoegd gezag.

Procedure tot verwijdering

1. De schoolleider start de procedure tot verwijdering en hoort de betrokken leerkracht en zo nodig de intern begeleider;
2. De schoolleider deelt schriftelijk aan de ouders/verzorgers het voornemen tot verwijdering mee en nodigt hen uit voor een gesprek;
3. De Inspectie van het Onderwijs wordt van het voornemen tot verwijdering schriftelijk in kennis gesteld;

4. Het bevoegd gezag beslist over de verwijdering van een leerling;
5. Een leerling mag niet definitief van school worden verwijderd voordat er een andere school is gevonden die bereid is de leerling toe te laten en in te schrijven (zorgplicht/resultaatsverplichting); onder een andere school kan ook worden verstaan een school voor speciaal (basis) onderwijs: alsdan is een toelaatbaarheidsverklaring van het samenwerkingsverband vereist;
6. Het bevoegd gezag maakt het besluit tot verwijdering schriftelijk bekend aan de ouders/verzorgers; in dit besluit is staat vermeld de naam van de school die de leerling kan en wil plaatsen en de mogelijkheid voor ouders om binnen zes weken tegen het besluit bezwaar aan te tekenen bij het bevoegd gezag.
7. De ouders/verzorgers worden tevens uitgenodigd voor een gesprek over het gevonden alternatief inzake de plaatsing van de leerling;
8. Wanneer de ouders/verzorgers tegen het besluit bezwaar maken, beslist het bevoegd gezag binnen 4 weken na ontvangst van het bezwaarschrift, nadat zij de ouders heeft gehoord;
9. Het besluit tot verwijdering wordt kenbaar gemaakt aan de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar;
10. De ouders/verzorgers kunnen het besluit tot verwijdering tevens ter toetsing voorleggen aan de Tijdelijke Geschillencommissie Toelating en Verwijdering (www.onderwijsgeschillen.nl); deze commissie brengt binnen tien weken een oordeel uit over de beslissing tot verwijdering; het oordeel van de commissie is niet bindend; het bevoegd gezag dient aan de ouders/verzorgers en commissie aan te geven wat zij met het oordeel doet; als zij van het oordeel afwijkt moet de reden van die afwijking in de beslissing worden aangegeven;
11. Vervolgens kunnen ouders/verzorgers bij de civiele rechter een spoedprocedure starten om verwijdering (voorlopig) te voorkomen.

18. Sociaal Veiligheidsplan

Inleiding

In 2015 is de Wet- en regelgeving inzake *Sociale Veiligheid op de scholen* aangescherpt en heeft de overheid de onderwijsinspectie opdracht gegeven om vanaf augustus 2016 toe te zien op de naleving ervan. De overheid motiveert een en ander met de volgende tekst:

Een veilige omgeving is van groot belang voor kinderen om zich goed te kunnen ontwikkelen en te kunnen leren. De Arbowet en de Kwaliteitswet bieden kaders voor de veiligheid in algemene zin en iedere school is verplicht een veiligheidsplan te hebben. In het veiligheidsplan staat wat de school doet aan de fysieke veiligheid (inrichting van het schoolgebouw) en de sociale veiligheid (omgaan met bijvoorbeeld agressie en geweld). Maar, dit is niet voldoende. Scholen krijgen steeds meer te maken met complexe maatschappelijke problemen zoals (online) pesten, agressie, discriminatie, seksueel grensoverschrijdend gedrag, kindermishandeling en huiselijk geweld, radicalisering en antisemitisme. De wet is geen geheel nieuwe wet. Het gaat om aanpassingen van al bestaande wetten: de WPO, WEC, en WVO. Met de wet worden schoolbesturen verplicht zorg te dragen voor de sociale veiligheid op hun scholen. Zij mogen zelf bepalen hoe zij dit aanpakken.

De verplichtingen die Pallas heeft zijn:

1. Het voeren van sociaal veiligheidsbeleid
2. Het beleggen van de volgende taken bij een persoon:
 - coördineren van het beleid ten aanzien van pesten
 - fungeren als aanspreekpunt in het kader van pesten
3. De monitoring van de sociale veiligheid (waaronder ook het welbevinden valt) van leerlingen met een gestandaardiseerd instrument.

Uitgangspunten

Pallas werkt inzake de Sociale Veiligheid met de volgende uitgangspunten:

- Pallas wil aan kinderen, medewerkers, ouders en andere bij de school betrokken personen veilige scholen bieden.

- Pallas borgt de veiligheid mede door deze op de Pallascholen planmatig te bewaken middels de zogenaamde Risico Inventarisaties & Evaluaties.
- Pallas borgt de Sociale Veiligheid door op de Pallascholen op het volgende toe te zien:
 - De school heeft schoolregels.
 - De school heeft een pestprotocol.
 - De schoolleider of degene die hij of zij daarvoor aanwijst is de coördinator van pestbeleid.
 - De schoolleider is aanspreekpunt in het kader van pesten, in voorkomende gevallen kan de schoolleider, indien hij of zij op pesten aangesproken wordt, verwijzen naar een deskundige medewerker
 - De school voert de jaarlijkse monitor sociale veiligheid uit onder leerlingen. De monitor heeft de instemming van de (G)MR.
 - De school heeft binnen bovenstaande kaderafspraken de ruimte voor de eigen invulling en inkleuring van beleid en maatregelen die de sociale veiligheid op de school vergroten en borgen.

vastgesteld door College van Bestuur, na instemming van GMR, februari 2016

Basisschool Tiliander heeft bovenstaande uitgangspunten verwerkt en beschreven in een veiligheidsplan.

Fotocredits:

scenare.nl

allessandramignardi.com

fotovive.nl

Sandra Verelst